Any I. Núm. 14. - Barcelona, dijous 2 maig 1929

BIBLIOTECA P. ARÚS

MIRADOR

SETMANARI DE LITERATURA, ART I POLÍTICA

Preu: 20 cènts. - Pelai, 62. Telèf. 15300. - Subscripció: 2'50 ptes. trimestre

Una data de la història: L'any 1889 s'acorda celebrar anualment el Primer de Maig

El Primer de Maig

1890 - 1929

La festa del Primer de Maig va tenir en un principi una significació molt diferent de l'actual. L'obrer llavors estava en condicions pitjors que ara i el treball era un veritable esclavatge.

Es notaven els primers símptomes de la solidaritat universal de la classe obrera, i en un Congrés internacional celebrat l'any 1889 es va decidir que els obrers d'arreu del món formulessin, en una gran manifestació a celebrar en un dia determinat, que fou el primer de maig, les reivindicacions que creien indispensables per al millorament de la classe.

De totes les reivindicacions formulades, una sobresortia d'entre les altres: la jornada de vuit hores. Vuit hores de treball, vuit hores de repòs i vuit hores de lleure. Sota aquesta bandera es portà a cap la primera Festa del Treball com a primera demostració de la unitat internacional de la classe obrera.

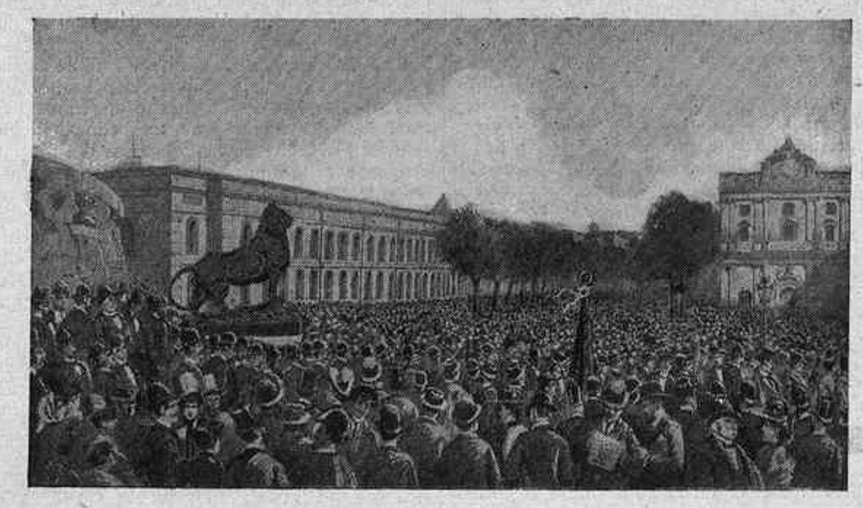

La manifestació del Primer de Maig de 1890 vista per M. Suñé publicada a la «Ilustració Catalana»

L'acord de la celebració de la diada del Primer de Maig no podia deixar de repercutir a Barcelona. De fet, el nostre moviment obrer, malgrat tenir característiques pròpies del tot acordades amb el nostre temperament, era un reflex dels medis societaris de París. Això explica la gran expectació que va promoure entre la societat barcelonina l'anunci de la celebració de la primera festa del treball, que va tenir lloc a l'any 1890.

En aquella data el nostre obrerisme, com hem dit, estava ja informat de l'esperit anarquista. La societat nomenada «Les tres classes de vapor», que tanta importància va adquirir i que tenia un caràcter i una tàctica més aviat constructius i que podia ésser la base d'un tradé-unionisme català, va ésser imponent per a resistir l'empenta dels anarquistes. No obstant, «Les tres classes de vapor» van contribuir junt amb els altres elements a la celebració del primer de maig de 1890.

En els diaris de l'època trobem dades molt interessants d'aquella festa. Començà amb un míting al Teatre Tívoli, amb ordre perfecte. A la sortida del míting es formà una gran manifestació que es dirigí per la Rambla i Passeig de Colom al Govern Civil, mentre alguns grups seguiren per la Plaça de Santa Anna, carrers Corribia, Argenteria, i pels del Bisbe i Regomir. En poca estona va omplir-se el Pla de Palau d'una gran gernació, a la qual precedia una bandera roja amb un globus terraqui voltat de palmes amb unes cintes roges que portaven les següents inscripcions: «Jornada legal de 8 hores», «Congrés obrer de París». En desfilar per davant de la Capitania General els manifestants van saludar amb grans aplaudiments el Capità general senyor Blanco, que es trobava al balcó central de l'edifici, des d'on saludava amb la «teresiana» a la mà. Els aplaudiments es van reproduir en trobar-se la multitud al davant del Govern Civil, i el senyor Antúnez, que llavors era el Governador, també va sortir al balcó.

Tot seguit va destacar-se una Comissió de manifestants que va ésser rebuda pel Governador, al qual van lliurar una llarga exposició. En aquesta exposició es feia constar que la lliure producció engendra les crisis de superproducció i cal regular-la per tal que siguin evitades. La intervenció en benefici d'una classe s'ha de fer per la jornada de 8 hores, que tindrà caràcter internacional. Les conclusions precises eren:

Limitació de la jornada;
Prohibició del treball als menors de 14 anys i limitació als de 14 a 18.
Abolició del treball de nit en certs límits;
Abolició del treball de la dona en determinades indústries;
Descans seguit de 36 hores setmanals;
Prohibició de certes indústries nocives;
Supressió del preu fet;
Supressió del «truck system».
Supressió de les agències privades de collocacions;
Inspecció de l'Estat sobre la indústria amb intervenció obrera en l'elecció dels inspectors.

Així quedaven condensades el que podien anomenar-se reivindicacions obreres d'aquell moment.

La manifestació havia estat imponent. Donem un dibuix de l'època aparegut a la *Ilustració catalana* que en dóna prova. L'ordre, aquell dia, havia estat perfecte. Tots els diaris moderats ho feren notar. Potser és per donar prova del pacifisme dels manifestants que el dibuixant de la *Ilustració catalana* fa figurar en la manifestació algunes senyores i uns quants senyors amb barret de copa. El cert és que, segons el diari de l'època, el que més va xocar aquell dia és que no es veia ni una senyora pel carrer.

* * *

Avui dia la festa del Primer de Maig ha perdut la seva antiga significació. Les reivindicacions de la classe obrera varen tardar molt a ésser admeses; però ja en el Tractat de Versalles, en crear-se l'Organisme internacional del Treball, es tenien en compte les reivindicacions formulades pels obrers l'any 1890. I en la primera reunió del B. I. T. a Wàshington, l'any 1919, la primera convenció internacional acordada fou la de les vuit hores. Després en seguiren moltres de les altres formulades, també, en la primera Festa del Treball. Les 36 hores de descans setmanal, la regulació del treball de les dones i els nens, per exemple, estan acceptades a quasi totes les legislacions sobre el treball. Altres convencions internacionals han estat acordades.

No totes estan ratificades pels governs del diferents països. Com passa a la Societat de Nacions, la principal dificultat que trova el B. I. T. en la seva obra és tenir de respectar la sobirania de cada Estat. Però posades aquestes reivindicacions obreres en camí d'ésser discutides legalment, el Primer de Maig ha perdut la seva significació inicial.

Aquest any, mentre pels comunistes la festa del Primer de Maig continua tenint un caire revolucionari, per als socialistes és tan sols una afirmació de la dignitat ciutadana de la classe obrera, i una afirmació de la seva voluntat de pau i llibertat universal.

Per dificultats d'última hora no podem donar l'extensió desitjada a l'article sobre l'evolució històrica del Primer de Maig i el seu veritable significat actual.

Els dijous blancs

Constructius, encara que no s'ho vulguin creure

Sempre que és llançada a les disputes dels homes una publicació com la que tens ara a les mans, lector benèvol o malèvol, és immancable que surtin observacions d'un tarannà així: «Què volen aquests dissolvents? El que convé és construir, edificar, i no pas lliurar-se a una tasca crítica i negativa.» Tot això, és clar, dit en un estil no tan planer, sinó amb un amanit de pedant grandiloqüència i la sortida inevitable de la caixa dels trons. Si no que les esferes hagin de trontollar, sembla almenys que aquesta que diuen dolça Catalunya s'hagi d'esberlar perquè a uns quants ciutadans, que personalment no aspiren a la immortalitat ni a donar matèria a cap efemèrides de full de calendari, se'ls acut de no sentir-se cofois davant certs espectacles.

Sentem com a principi que una tasca crítica no vol dir pas necessàriament que hagi d'ésser negativa. Resulta més negativa la crítica (?) consistent a inflar valors de poc pes específic, que no pas la que els redueix a tamany natural (ara, que n'hi ha que ni tamany tenen).

No ens causa cap satisfacció que corrin reputacions que ningú no sabria com justificar, si l'hi obliguessin. Convé destriar. De tant encensar a tort i a dret homes i coses, no resulta que tot i tothom sigui eminent, sinó al contrari, que tot i tothom estigui a un nivell baixíssim.

Si tinguéssim una paciència gairebé qualificable de taüleria, estaríem ben tranquils prenent el sol (o l'arc voltaic) tot fumant, esperant que la selecció natural, a còpia de temps, posés les coses a lloc. No som tan fatalistes com caldria per conformar-nos-hi. Preferim activar una mica, amb unes quantes empentes, el procés destructiu a què inevitablement estan abocades les coses frèvoles, les idees tronades, els prestigis inflats, la purpurina, la llustrina, el pegamoid i tots els altres materials de mala qualitat que en aquest moment sentim moltíssim no recordar.

Ningú, de no trobar-se bé en mig d'una indigència mental i moral lamentable, o de no haver muntat el seu rebost (material o espiritual o tots dos alhora) damunt ficcions corcades, ningú no podrà dir-nos que aquesta sigui una tasca negativa i dissolvent.

Només és als solars — i no en tots — que acceptem runa; però cal treure-la, i també els gats morts, les escombres velles i les barraques de llaunotes, quan és hora de contruir-hi mal que sigui només una caseta.

Tenim, diguin el que vulguin els adeptes al cofoisme, un paisatge molt empastifat de desferres; n'hi ha de totes, d'inservibles, de tota confiança i d'exteriorment llampants. N'hi ha i tot que tenen algun element aprofitable, ben cert, ho reconeixem amb equanimitat.

Provem de desembarassar el paisatge, amb quins resultats, ja es veurà un dia o altre, perquè no ens cansarem de la feina. I encara ens sobra temps i humor per l'altre aspecte de la feina, el pròpiament constructiu (i perdó pel mot, tan desacreditat de l'abús que n'han fet els constructors d'aparences).

I, encara que ens hagin de titllar de pretensiosos, ens reconeixem amb condicions per a aquesta feina que ens hem emprès tal com ens esqueia, amb bon humor. Sabem més o menys de llegir i d'escriure, tenim, com a mínim, tres dits de front i no sentim gens ni mica de respecte envers tot allò que no en mereix cap.

C.

1888

— Quin programa més esplèndid i atrevit!...
— Es veu ben bé que és fet de cara a l'Exposició.

MIRADOR INDISCRET

Una exposició pròxima

Fan córrer que el Delegat regi de Belles Arts, En Lluís Plandiura, animat pel feliç deslliurament de la pegadella de barraques que indecentaven els murs exteriors de Santa Maria del Mar, va comminar al rector de Sant Jaume la desaparició dels dos atrotinats aparadors de fotografies, sentinelles del mal gust que custodien la portalada de l'església.

El rector no ho executà, En Plandiura insistí, i l'Obra de la Parròquia delegà, per defensar les quatre mil pessetones que li produeixen anualment de lloguer els tals barracots, el Dr. Bellvé, farmacèutic, catedràtic i alcalde de barri especialitzat en la pacificació de conflictes matrimonials.

En Plandiura, en nom de l'art, de l'arqueologia i del bon gust, es mostrava irreductible.

En Bellvé intentava seduir-lo:

— Tot es pot conciliar — deia —. Si no ens els fa treure ens comprometem a exposar-hi aquells *claus* cubistes que no es poden treure de sobre ni regalats.

— No!

— Farem exposicions encomiàstiques de tots els amics vostres.

I En Plandiura sempre dient que nó.

— Doncs miri — va dir el Dr. Bellvé —, hi exposarem el tern de Sant Valeri cada vegada que els envejosos facin córrer que l'ha venut a Amèrica.

L'occitanisme en la llar dels apòstols

Entre els que han agafat la ceba de l'occitanisme, passen coses molt cèlebres. Cada occità, tant a casa seva com quan n'és fora, no viu sinó per la gran causa d'Occitania (cal tenir present que no es diu Occitània, sinó Occitania).

No és cap secret que un dels apòstols més decidits amb què compta el neu moviment és En Carbonell, de Sitges. En Carbonell té, segons ens han dit, un vailet molt eixerit, de nom Jordi. L'altre dia a can Carbonell hi havia visites. Allò que passa, que es fan quatre magarrufes a les criatures de l'amo de la casa, i se'ls pregunta si els plau d'anar al collegi, etc.

— A veure si estàs gaire avençat — féu un dels hostes —. Veiam si em saps dir quines són les cinc parts del món.

I l'altre, tot decidit:

— Europa, Asia, Africa, Amèrica i Occitania.

Públic escollit

Doc amics fullegen, en una llibreria, el darrer número de *L'Amic de les Arts*.

— Què, vols dir que hi ha algú que compri això? — fa un.

— Penso que només els psiquiatres, i encara no tots — respon l'altre.

Una mistificació

Sebem de bona tinta que l'ull d'elefant que surt retratat en el darrer número de *L'amic de les arts* de Sitges, no és pas aquella fotografia que va rodar uns quatre anys enrera per les revistes ilustrades franceses. No; això fóra un «endarrerisme» indigne dels nostres sobre-realistes avençats.

L'ull d'elefant de *L'amic de les arts* no és tal ull d'elefant, sinó una reproducció maquillada d'un del dos ulls de la cara del Sr. Gasch.

Podrien objectar-nos que el Sr. Gasch no és cap elefant. Però nosaltres els respondríem que per a nosaltres no ho es, i no obstant pot ser-ho en un sentit sobre-realístic, de la mateixa manera que l'etern infantó Dalí porta un ase mort a la consciència, segons ens explica i aconsegueix convèncer-nos-en.

Sottises...

A la repetidament alludida publicació sobre-realista, En Gasch, un dels sobre-realistes de més pes, disserta sobre arquitectura.

Sosté que una fàbrica o un taller donen un sentiment de repòs als nostres sentits.

Ja sabem, doncs, que si mai En Gasch pateix d'esgotament nerviós o cerebral, com a resultat de la feina que es pren amb els seus articles, triarà la sala de telers d'una fàbrica de teixits, per exemple, com a sanatori.

Nota pintoresca

L'altre diumenge a la cursa de braus (no es diu així dels «toros»?) els espectadors podien veure, al sol, una noieta vestida de primera comunió. Els pares obsequiaren la seva nena en el dia aquell, que és el més feliç de la seva existència, segons deia, em sembla, que Napoleon.

Cultura bíblica

Parlaven de la Bíblia; hi havia Ricard Baroja, qui va dir, adreçant-se a una senyora que afirmava haver-lo llegit:

— ¿Cómo, no se ha sonrojado usted, si yo no puedo leer sin sonrojarme el *Cantar de los Cantares?*

I va sortir d'un recó la veu d'En Frank Marshall que estava distret i va preguntar:

— Oiga, Ricardo, *¿El Cantar de los Cantares* no es de los Quinteros?

Què li passa a "El Matí"?

No surt, no surt encara? Dóna la sensació d'estar deixat de la mà de Déu.

I això per a un diari de missa, resultaria l'ensorrada definitiva.

Segueix estant a punt de sortir "El Matí"

A propòsit de tants ajornaments com pateix *El Matí*, deia un dia cert personatge:

— Això d'*El Matí* em sembla que començant així, no anirà pas a l'hora.

Però li va respondre un que hi tocava més:

— Com que no anirà a l'hora? Anirà més que a l'hora! Anirà a les quaranta hores!

Balança literària

El docte consistori que representa Apollo i les nou muses a Barcelona, enguany ha concedit el premi Fastenrath, que pertocava l'any que som a la poesia, a l'opus no-séquin-número d'En López - Picó, intitulat *L'oci de la paraula*.

Donem l'enhorabona a aquesta persona de la Santíssima Trinitat dels nostres primers poetes de Catalunya, que són tres distints i un sol primer poeta. Els altres dos, com tothom sap, es diuen Carner i Sagarra.

Hi ha qui s'esperava veure premiat *El Comte Arnau*. Deu mil versos d'un bon poeta.

Però entre els del consistori la quantitat i l'esforç es veu que no han fet efecte. El treball s'ha vist posposat per l'oci... per *L'oci de la paraula*.

Poeta, màgic i ballarina

Es lleva a les vuit del vespre; un dia que va tenir un excés de son, va llevar-se a les sis de la matinada; ja és llevar-se tard! Té una cabellera negrosa, llarga i lluenta com la pega i un cutis groguenc com un codony de calaixera. És poeta, rosa-creu, i es diu Viura.

Tothom sap que va ésser premiat amb la Flor per «dos Jochs Florals» de fa uns vint anys per allò de:

Els vells carrers de ma ciutat,
els vells carrers de Barcelona,
tenen per mi un encant sobtat
que, quan hi passo, m'acarona.

No tants són els que coneixen les seves aptituds màgiques, que li han permès de tirar amb èxit les cartes al Lyon d'Or i similars, i predir el que passaria a moltes «ocelles de l'amor», durant la seva atrafegada vida. Sortien viatges, cartes, un senyor formal...

Però l'últim projecte del místic personatge constitueix, sense dubte, la nota més pintoresca de la seva futura biografia.

En Viura, darrerament, ha fet passos per a conseguir el lloc de... mestressa del cos de ball del Liceu.

Quina Pauleta que faria!

Picabaralles entre En Pujols i l'Ors

Un cop l'Eugenio d'Ors, més ben dit, Eugeni Ors i Rovira, va definir agudament Francesc Pujols de la següent manera:

— Es el «Pepe Marquès» de la filosofia catalana.

Francesc Pujols, com tots els homes aguts, no s'agrada gaire de les agudeses dels altres. Però va dissimular la sageta que li havia encetat la pell.

A la fi va arribar el dia de la revenja.

Un cop, Xenius, a qui ningú no li nega talent, però, en canvi, tothom sap que és perfectament extern a les matemàtiques, va intentar ilustrar una seva conferència sobre Zenon d'Elea i les apories amb unes demostracions a l'encerat. I, com era de preveure, va embolicar-se i tingué de suspendre la conferència, com a suprema habilitat, per a l'endemà.

L'endemà, anant amb compte i portant papers apuntats i punys de la camisa ilustrats, com un mal estudiant en dies d'examen, va trampejar la cosa i va gairebé acabar la demostració. A la sortida tots el felicitaren.

Francesc Pujols va acostar-s'hi molt amatent i, amb el més falaguer dels seus somriures, va dir-li:

— Què, noi, ja estàs més convençut que ahir?

Entre artistes

En el banquet que se celebrà a honor de l'escultor Rebull a la seva arribada a París després del segon fracàs del jurat gloriós del concurs pel monument a Fortuny, que un dia o altre es construirà a Reus, banquet al qual concorregué tot l'element català més o menys artístic i intellectual que hi havia llavors a París, alguns indígenes i gent exòtica, i no cal dir que tots els amics de l'homenatjat, algú comentava amb estranyesa la manca entre els concurrents del pintor Pruna, l'assistència del qual hauria estat justificada per molts diversos conceptes. I un mala-llengua, dels que sempre n'hi ha pertot arreu, explicà:

— Veurem: En Pruna té raó de no venir. Es el que ell diu: és a dir, que hem d'homenatjar En Rebull perquè ha perdut un concurs a Reus i a mi ningú m'ha homenatjat amb tot i haver estat premiat a Pittsburg? En protesto, i no hi vaig.

I, ben mirat, potser sí que tenia una mica de raó En Pruna, encara que no estigués massa bé que en donés ell mateix les raons i d'una manera tan explícita. I sobre el silenci que ha planat sobre aquest premi obtingut per Pruna a Pittsburg, que ha fet ací quasi ni ens n'haguem assabentat, hom pot fer les reflexions que li sembli sobre la generositat, la bona fe i la lealtat de la gent de casa. Oh la germanor panoccitana!

(c) Ministerio de Cultura 2006

Associació d'idees

El Dr. Mainou explicava a una de les seves malaltes que havia sentit molt bé el pas del Comte Zeppelin per damunt de Barcelona i l'havia sortit a veure, perquè dormia tot l'any amb la finestra oberta.

I la senyora, amb una il·luminació sobtada va observar-li:

— Ah, sí! Vostè és vegetarià.

El secret d'una vocació

L'altre dia En Lluís Nicolau d'Olwer era càlidament felicitat per l'atribució del premi Concepció Rabell de què ha estat objecte el seu llibre *El pont de la mar blava*.

Hom parlà de les seves qualitats literàries i després la conversa girà entorn de la vocació filosòfica d'En Nicolau d'Olwer. Se sentiren opinions diverses. En Nicolau, però, fent una de les seves rialletes ascendents i agudes, va tallar la conversa dient:

— No sé si sabíeu que la meva dida es deia Escolàstica...

L'inrevés del quadro

«Sobretot no faltin a les explicacions de moral; formen el caràcter i els serviran per a defensar-se contra la corrupció que regna al nostre temps i la nostra ciutat.»

Això va dir-ho l'altre dia la directora de cert lloc al públic de petites deixebles seves, entre les quals n'hi havia una que, per dissorts de fortuna i bretoleries de parentela, havia hagut de conèixer als seus anys més tendres el que en diuen vida alegre.

Però la noieta està ja en plena redempció i va assistir, amb tota la bona fe, a la conferència de moral.

I — oh sorpresa! — el docte conferenciant era un bon senyor de mitja edat, que ella coneixia prou com a home clandestinament confitat per la cràpula i gran adorador de la Venus en mitjons. El sant baró va dissertar sobre la puresa, la modèstia i els ocellets del cel.

Responem de l'autenticitat de l'anècdota. No tindríem res a dir-hi si l'home es limités a donar conferències de botànica. Però el que és absolutamente intolerable és que la gent, quan arriben a tenir certa posició puguin donar — i els altres els ho acceptin — conferències de moral.

Perills de tenir una doble personalitat

Aristòtil, no ens diu la història que, a més de professor o catedràtic de filosofia, tingués cap més ofici. Però el que fins fa pocs anys era el seu cap visible aquí a Barcelona, o sigui el senyor Daurella, catedràtic de Lògica de la Universitat, a més a més era un dels més ferms comerciants de bacallà de la nostra plaça.

Això de vegades comportava el seu risc: Un dia, en començar el curs de 19... - 19..., hi ha qui assegura que va iniciar les explicacions de la següent manera:

«Señores; la lógica se divide en dos partes: *penca i morro*.»

Però el màxim turment li va provenir d'En Magí Sandiumenge, que l'empaitava d'una manera inoportuna.

— Senyor Daurella — li deia al final de la classe, en mig d'un cor de matrícules d'honor que feien llagoteries al mestre —, senyor Daurella, el meu pare vol comprar una partida de bacallà, quin preu...?

— Li adverteixo — li deia tot alarmat el docte representant de l'escolàstica — que aquí sóc el catedràtic i només que el catedràtic. Si vol parlar de negocis — afegia — vingui al carrer del Rec, a la tarda.

A la tarda l'estudiant es ficava al despatx del carrer del Rec. Venia d'estudiar la lliçó.

— Déu lo guard, senyor Daurella, no acabo d'entendre bé això de les categories. Em voldria explicar...?

— Perdoni — l'interrompia el prestigiós i acabalat negociant —, aquí només sóc el negociant de bacallà. Vingui a classe.

Però mai no se'n va poder sortir.

L'art de l'abreviatura

¿Què s'hi juga el lector, qua no ha vist mai una abreviatura com la d'aquell membret de paper de cartes d'un bon ciutadà?

Feia així: «Francisco López».

ESTEVE RIERA
Confiter i Pastisser

Pa de luxe
RAMBLA DE CANALETES 9 i 11.
CARRER DE MALLORCA 307 i 309:
PORTAL DEL ANGEL, 18
BARCELONA

ELS CAMINS DE LA PROPIETAT A MADRID

Hom diu, a cada avinentesa sortosa o malastruga, de la vida, que la Providència vetlla i regeix. De vegades, fins s'arrisca a jugar. I en els seus jocs, els destins i els homes anem de corcoll o ens enlairem sense esma, amb pocs miraments i deixant-nos de falòrnies. Però, malgrat tots els batibulls de l'existència, una cosa semblava, ai! sagrada, gairebé inassequible i subjecta a normes fixes i immutables: la Propietat (així, amb majúscula, que fa més respecte). Però, també, segons sembla, li ha arribat l'hora. La propietat si no democràtica, i per bé que a contradent, es va fent més assequible. Sobretot per alguns sortosos ciutadans de la vida de Madrid, que frueix d'un Ajuntament capaç de fer quedar malament al mateix Rousseau, que sort tenim que es va escaure a ésser ginebrí, que si s'escau a ésser madriley no sé pas on hauria anat a parar.

El cas és que la Propietat ha guanyat a Madrid uns insospitats camins i que no és ja tan difícil i fugissera com abans.

I si no, que ho digui el senyor Martínez Orozco (molt senyor nostre i propietari), el qual, havent adquirit per subhasta un *solar* propietat de l'Ajuntament, que el subhastà *previos los trámites legales*, s'ha trobat que el tal *solar* era no menys que una *casassa* — com hauria dit un ex-regidor barceloní — de set pisos. La del carrer d'Apodaca, número 18.

L'home, en assabentar-se de la seva bona fortuna, restà astorat. No n'hi ha per menys. Perquè, ultra l'estranya avinentesa d'aquest inoït procediment adquisitiu, resulta que, a causa d'una certa apreciació feta per un regidor a propòsit de la massa barator assenyalada a la venda del solar, una comissió de regidors, *després de visitar i reconèixer el solar*, dictaminà que el preu estava molt posat en raó, a la qual cosa suposem que l'adquiridor no tindrà ara res a oposar.

Mentrestant hom pot fer totes les hipòtesis imaginables. Ningú no podia sospitar de quina manera tan fèrtil un expedient administratiu pot desvetllar la imaginació. Tampoc cal oblidar l'abundosa doll de bronques i xiroies qüestions i plets enutjosos que tal fet representa.

Què és un *solar*? Què és una casa? El *solar* fa la casa o la casa fa el *solar*? La casa de qui és? De l'Ajuntament? Del comprador?

I sobretot, ¿quina mena de fenomen òptic, de mai sospitada llei de visualitat influeix en els ulls dels homes una vegada aquests han estat convertits en regidors? ¿Per quin misteri on hi ha una casa un regidor — o molts regidors — no veuen més que un descampat?

El Imparcial, en donar compte d'aquesta sorpresa administrativa amb la qual l'Ajuntament madrileny ha cercat de donar un nou encís a la vida burocràtica i un nou pretext, ben original per cert, a la propagació del turisme, planteja encara una sèrie d'altres problemes ben interessants.

El més interessant, però, és, segons ens sembla, aquest d'esbrinar la influència que la regidoria exerceix en l'òptica.

Tota una revolució científica, paral·lela a la que ha fet el magnífic Ajuntament trastornant les lleis de la propietat.

R. M.

FETITXISME

Potser el lector haurà sentit parlar dels preus fantàstics que certs objectes d'art assoleixen en subhastes. N'haurà sentit parlar, però no ho haurà vist pas, perquè si posa els peus en alguna de les subhastes que es celebren per ací, deurà haver quedat parat veient la dificultat amb què pugen les ofertes. Fins sembla que s'arriben a adjudicar objectes a un preu inferior al de taxació.

No correm, doncs, el perill que algun dia hàgim d'imaginar un diàleg com aquest que trobem en un periòdic francès:

M. Ragonot. — Mlle. Duplessis ha encarregat el seu ram de cada dia?

El dependent. — Sí, ja és a punt d'enviar.

M. Ragonot. — Bona clienta! Porteu-l'hi junt amb la factura aquesta: 24 francs.

El dependent (sobtadament inspirat).—Potser que us guardéssiu la factura; pòt ser una fortuna per als vostres néts.

L'amo se l'hauria mirat com es mira un ximple. Doncs bé, el dependent hauria tingut raó. Una factura del venedor de flors a la Dama de les Camèlies ha assolit, en subhasta, la quantitat de *dos cents mil* francs. Ho hem tornat a llegir, pensant haver-ho entès malament. La quantitat estava en lletres, i deia, efectivament, dos cents mil. Els col·leccionistes, molt sovint, tenen raons que la raó no coneix pas.

Sense voler ofendre ningú, creiem que cap dels assistents a la sessió de cinema, dilluns, hauria donat tant per aquell autògraf.

LA LITERATURA PINTORESCA O LA VIDA I MIRACLES DE "BUENDIA I GASSOL"

Una mica d'història del "Papitu" :: Buendia i Gassol va néixer a la guerra

7.200 xistos inèdits en quinze anys :: I moltes altres coses...

— Qui és En Buendia i Gassol?

Vostès no ho saben, veritat? Està clar que no! Del que deuen estar enterats, segurament, és de *que és* En Buendia i Gassol. En l'actualitat, aquest misteri no preocupa gaire a la nostra gent. Fa cosa de sis o vuit anys, però, la incògnita sobre la personalitat del popular humorista va agafar unes proporcions de gran misteri nacional. Això vol dir, naturalment, que la fama del fecund cronista del *Papitu* era molt estesa. Ara la cosa s'ha calmat molt, però les cendres d'aquella flamarada de curiositat són encara prou tèbies perquè avui, dia 2 de maig de 1929, el periodista es pugui treure el barret, faci una graciosa reverència, i digui:

— Dames i cavallers: anem a permetre'ns la satisfacció de descórrer el vel sobre la vida i miracles del famós Buendia i Gassol...

Jo el vaig conèixer a la redacció del *Papitu*, fa cosa de dos anys. En aquell temps el conegut setmanari comptava amb la meva modesta col·laboració. Un dia, En Costa, que era l'amo i senyor de la casa i que a més

BUENDIA I GASSOL

a més semblava — i encara ho sembla — un estudiant de capellà escapat del seminari de Viena, em va presentar un senyor gros, abundant, amb un cabell rinxolat a la manera dels gitanos rics:

— El senyor Buendia i Gassol...

Em vaig emocionar discretament, li vaig estrènyer la mà, i des d'aquella data hem cultivat una bona amistat.

* * *

Deuen ésser molt pocs els ciutadans de Catalunya que no hagin llegit mai en Buendia i Gassol. Els joveníssims ho fèiem d'amagat de la família i la clandestinitat que acompanyava aquests esplais del nostre esperit acabava d'arrodonir el prestigi que als nostres ulls agafava el fantàstic personatge. L'humor d'En Buendia i Gassol és un producte típic del nostre país i té tots els avantatges i els inconvenients que comporta tota llei de tipisme. La seva literatura va arribar a constituir un èxit popular gairebé sense precedents, i és de resultes d'aquesta popularitat, precisament, que hem anat a trobar el nostre amic i li hem dit:

— Perdoneu, però ara us farem una interviu...

— És la primera que em demanen.

— Déu faci que no sigui la darrera.

— Així sia.

— Amén.

* * *

I un cop arribats en aquest punt, cedim la paraula al senyor Buendia i Gassol:

— L'afició a escriure animalades — diu — em ve de marrec. Està clar que també he escrit coses que no en són d'animalades — ei, segons el meu criteri —, però me les he guardades i sospito que moriré guardant-les encara.

Quan anava a l'Institut, ja feia les auques del curs i les semblances dels professors. Això em va costar una vegada un càstig molt sever per part del senyor Bosque, professor de francès. Perque li vaig fer una semblança en francès de fantasia i li deia *qu'il aimait beaucoup aller de riz aux taureaux* — això era veritat — em va fer copiar dues centes vegades un verb, no recordo quin, i va venir d'un que de què com no em treu de classe. Jo vaig complir i li vaig escriure el càstig en papers de colors, d'aquells de guarnir carrers.

Humorisme a tant la setmana el vaig començar a fer l'any 1912, al *Papitu*. En aquest setamanari jo hi representava una mena de paper com si diguéssim de «divo», un «divo» modestet i massa treballador. Hi havia En Francesc Pujols, que feia de director sense perdre la filosofia; En Camps Margarit, amb els seus acudits sagnants; En Prat Gaballí, que encara no era professor de fer anuncis; En Colom, En Labarta, i sobretot En Moraguetes, llavors en el punt dolç de la poca-solta.

L'amo, l'Illescas — un bon senyor que va fer-hi molts diners i després, quan ja no se n'hi feien, se'n va penedir — al venir la guerra europea ens va encomanar a En Moragues i a mi, els dos més ximples de la casa, perquè inventéssim quelcom relacionat amb la gran conflagració i que fos un allicient del periòdic. I amb En Moragues vàrem començar a inventar notícies de la guerra (quines notícies, Mare de Déu!). Però aviat En Moragues se'n va cansar i llavors vaig pensar en crear un tipus de corresponsal molt barceloní, molt bon home, que, enviat al front, trametés les seves impressions. Ja veieu, doncs, com el meu pseudònim es fruit de la guerra.

Vaig decidir d'anomenar-lo Badia i Gassol o sigui dos noms ben catalans. Només se'n va poder dir en un número. Un dijous — a l'endemà de sortir el *Papitu*, es va presentar a la Redacció un tal senyor Badia i Gassol. Estava d'allò més cremat i venia a protestar de que amb el seu nom s'hi fes brometa.

— Jo sóc una persona respectable — va dir —, i al despatx se'm rifen, amb aquest acudit de vostès. Oh, i la dona...!

Jo no hi era, però l'Illescas, que no volia compromisos, em va canviar el primer cognom posant-m'hi Buendia.

Des de llavors — setembre de 1914 — fins ara, he escrit setmanalment les meves obligades bestieses, amb l'istil que molts han copiat o han intentat de copiar. Aquest «istil» no té altre truc que ésser una còpia literal del català al castellà. S'hi aconsegueixen efectes insospitats.

Diuen que sé fer xistos. Jo també ho crec, perquè des de 1914 n'escric uns deu o dotze cada setmana i... sense patir-hi. Calculeu:

$$10 \times 4 = 40 \times 12 = 480 \times 15 = 7.200.$$

O sigui: 7.200 xistos, això sense comptar-hi els extres.

Els meus xistos, anònims, modestos, els he vist a dotzenes en obres de Muñoz Seca, Montero, Pérez Fernández... Altrament, no m'hi he afectat. En tinc publicats tres volums. El primer es va exhaurir de seguida i els pocs exemplars que en resten es paguen a un preu deu vegades més car. Un èxit

Sempre he guardat l'anònim més rigorós perquè mai m'ha donat per la celebritat. Ésser célebre per haver fet l'ase, francament... De vegades, però, me n'he penedit en pensar que podria haver guanyat molts diners fent «astracància» per al teatre, però, què hi farem!

Molts es pensen que En Buendia i Gassol és En Joaquim Montero. No sé si això el complaurà, a ell. A mi, sí. Sóc una home sense aspiracions.

Ara no us penseu que solament hagi fet cròniques de la guerra i *El Día Bético*, eh? Durant un reguitzell d'anys he nodrit el *Papitu* de contes i fins — mal m'està de dir-ho — de versos. L'he dirigit tenint com a firmes de preu En Raventós, En Lluís Capdevila, l'Alfons Roure, En Manuel Fontdevila, En Moragues, En Bon... I si no fos tan deixat i ho guardés, podría editar ben bé una cinquantena de petits volums.

Periodista vell, molt enfeinat, empleat municipal, amic de les coses velles, aficionat al futbol... què més voleu?

* * *

Un exemple de literatura d'En Buendia i Gassol:

Ella, la Casta, era toda ñau ñau y parecía que nunca había rota ningún plato ni ninguna olla, pero era más embustera que Calzones y sabía hacer todos los papeles de la aleluya.

Costa una mica d'entendre com un senyor especialista en aquesta curiosa branca de l'humorisme pugui compartir aquestes activitats amb una gran afició a l'arqueologia, posem per cas. Probablement ningú no endevinaria que sota les tres solemnes inicials que han firmat tants i tants articles carregats d'erudició i de respecte s'hi amagués la mateixa personalitat que ha donat vida al xiroi personatge del *Papitu*. El nostre país dóna aquestes coses.

* * *

I vet aquí que anava a donar per acabat aquest article sense complir la promesa que he fet al lector en començar. Es tracta, naturalment, de dir qui és En Buendia i Gassol.

Però, senyors meus, em trobo en un compromís. Li he donat paraula que no el descobriria. Què farien vostès en el meu cas?

Està clar que l'obligació del periodista és d'ésser indiscret. Però ell, En Buendia i Gassol, també ho és de periodista. Entre companys, cal que se'n facin càrrec, no ens podem traire.

JOSEP MARIA PLANES

L'APERITIU

Expressionisme. — En el tren de Sarrià l'altre dia vaig veure una dona d'uns cinquanta anys repicats, grassa, flonja, tota ella semblava feta de puré de castanyes. Jo no la conec ni sé qui és, però només de veure-la i observar-la, no pas amb molta detenció, vaig anar descobrint tots el detalls de la vida d'aquella dona. Vaig endevinar, inclús, els objectes que té damunt la seva tauleta de nit, i fins el coloret de gos com fuig dels grans dels rosaris, que invariablement pengen del pom del seu llit, un pom de fusta de color de neula amb quatre foradets de corc. A més a més d'endevinar aquestes coses, vaig poder seguir tot el fil dels pensaments d'aquesta dona, durant els deu minuts que la vaig tenir asseguda al davant meu. I no us penseu que jo sigui bruixot ni detective. És que aquella dona se'm presentà com un cas clarissim. Era una persona absolutament sense malícia, d'una transparència, per altra banda, gens interessant.

Aquest exercici deductiu, que es fa sovint amb les persones inconegudes, es presta a grans errors, es presta a ficar els peus a la galleda. Però imaginem-nos per un moment que nosaltres estem privats de l'ús de la paraula, i no sols de l'ús de la paraula, sinó de tota mena de llenguatge de mímica o senyals. Suprimim, per exemple, el diàleg corrent, i dediquem-nos només al diàleg excepcional, al diàleg que s'ho valgui, i aleshores descobrirem una pila de coses. En primer lloc, nosaltres coneixem personalment unes quantes persones, a les quals podem afirmar que no les coneixem gens. Ens han estat presentades un dia, hem tingut amb elles una conversa insincera, corresposta, naturalment, per la mateixa insinceritat; les veiem un cop cada quinze dies, cada quatre dies si voleu; parlem entre somriures i fent comèdia. I passa el següent: el diàleg que tenim amb aquestes persones ens distreu de l'anàlisi d'aquestes persones; no és de bon to examinar els plecs de les sabates, les taques del vestit, les dimensions de la corbata o dels punys, els pèls del nas i les berrugues de la cara d'un senyor al qual heu de tractar amb tota consideració. A més a més, les paraules que us diu aquest senyor són la màscara de la seva veritat, les que nosaltres contestem són la màscara nostra, i són precisament allò que ens distreu d'endevinar o d'entreveure el que tingui un cert interès o, si més no, la veritat estricta sobre el subjecte que ens diu «Déu lo guard» i «passi-ho bé». Una persona qualsevol, coneguda nostra, ens haurà assabentat, en converses fugisseres, dels fills que té, de les excel·lències de la seva dona, dels plats que prefereix i de mil coses sense cap importància, i aquestes coses sense cap importància són les armes de què la persona es val perquè la gent no descobreixi les coses que tenen importància: aquestes coses són les que l'observador ha de caçar o ha de robar pel seu propi compte, sense la col·laboració verbal del «pacient». Jo em trobo en el cas de conèixer molt millor la vida i miracles d'un personatge al qual no he enraonat mai, però que amb tot l'impudor s'ha posat a tret dels meus ulls, que la vida i miracles de moltes persones de les quals fins sé el número de camises que posseeixen, i de la seva dentadura, per exemple, puc dir quins són els queixals corcats i els queixals sans.

És evident que si el diàleg no vingués a enfosquir les coses, nosaltres tindríem una sensibilitat més aguda per descobrir la moral dels homes i les dones que tractem, ens valdríem per documentar-nos de l'expressió, l'expressió de tot el que és viu, i l'expressió de les coses inanimades com són els colors, la forma, l'edat, la grandesa o la decadència d'un bastó, d'un anell i d'un mocador de butxaca. Aquesta expressió de les coses mortes tindria aleshores un valor i una eficàcia com l'expressió viva dels ulls, i no cal dir que una superioritat enorme sobre l'expressió falsa de les paraules. La conversa, creieu-me, en la majoria de casos, porta al confusionisme i a la mentida pura. Suprimim, doncs, tota mena de conversa, i aleshores ¿quins avantatges en treurem de construir la nostra vida de relació en aquesta forma? És clar que de moment ens vindria molt de nou, i una gran quantitat de senyores es moririen amb el nou règim. També és possible que el mutisme provoqués atacs de ferocitat, i la gent fes més ús dels queixals i les ungles. Però els poetes que es dediquen a extreure el suc més fascinador de la polpa humana, tindrien un sistema nervios molt més educat per produir una poesia de més graus. La massa de la gent agafaria un to uniforme com les pedres de les parets de les cases, només les persones positivament interessants excellirien, i excellirien deu vegades més, si es veien privades del diàleg. Tindríem també la sort de no passar tantes hores del dia sentint imbecil·litats, i deixarien de produir-se milers i milers de paraules inútils. Les persones podrien dedicar-se més estona a respirar, a contemplar els milions de cossos impalpables que es veuen en un raig de sol que entra per l'escletxa d'un balcó, podrien llegir més estona, es podrien rentar les dents més vegades i podrien fer l'amor d'una manera integral sense recitar bestieses.

Jo, per la meva part, puc dir que els dies que prenc l'aperitiu en una terrassa, tot sol, sense diàleg que em distregui, veig moltes més coses, m'entero de moltes més coses, i algunes d'elles utilíssimes, contemplant, i de vegades punxant en silenci, l'espectacle dinàmic de galtes, bigotis, barrets, rodes d'auto, taques de fang i soles consentides, que quan tinc al costat un personatge espiritualíssim que m'explica amb tots els ets i uts la seva ruptura definitiva amb una senyora de compromís.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

joies rellotges
J. ROCA
RAMBLA DEL CENTRE 33.
PASSATGE BACARAI, 2.

FAIANÇA CATALA
Grans novetats en
Serveis de Te
Vaixella i Cristal·leries
Corts, 615 Telèfon 12674
BARCELONA

CAMISERIA FITÓ
BARCELONA
JAUME I, 11

GRAVATS TIPOGRÀFICS BADAL I CAMATS París, 201. Telèfon 74071

(c) Ministerio de Cultura 2006

Els problemes de la llibertat (*)

Com més avança i es defineix el segle XX més clar es veu que ha passat l'avinentesa que el liberalisme oferí als Estats nacionals d'acabar l'obra d'unificació començada per les grans monarquies.

Aquesta mena d'avinenteses no s'escauen sovint; caracteritzen, d'una manera general, el moment en què els pobles es lliuren a un ideal amb la ingènua adoració i l'entusiasme místic de totes les iniciacions. Sols aleshores la massa es deixa plasmar per l'home d'estat.

Ni un Gregori VII, ni un Innocenci III haurien unificat el poder espiritual de l'Església si no haguessin operat quan el sentiment religiós s'amarava de misticisme. La mateixa obra hauria estat impossible en el segle de Luter o en el de Voltaire.

Un procés semblant, per la natura de la seva evolució si no pel seu significat, ha seguit el liberalisme. Hi hagué un moment en què era possible endegar-lo fins i tot contra d'ell mateix. En finir, però, el segle dinovè la direcció del liberalisme esdevé més difícil. Els pobles descobreixen que la llibertat pateix, en la vida real, les impureses i imperfeccions de totes les coses humanes. En l'*Emili* ginebrí de Rousseau, el nostre «Emili» havia après que la llibertat és l'estat natural de l'home. La realitat li ensenya poc a poc que aquests obstacles que hom creia externs tenen gairebé sempre el seu origen en el mateix impuls de llibertat. Cada necessitat de llibertat satisfeta amb excés pot convertir-se en obstacle a d'altres impulsos naixents de llibertat.

¿Què regularà amb justícia aquests impulsos? La regla jurídica, és clar. ¿És, però, que la regla jurídica, enc que dictada per voluntats serenament objectives i per intelligències d'elevada imparcialitat no reflectirà, per inevitable imperfecció i flaquesa humana, els interessos i àdhuc potser els egoismes inconscients dels legisladors? Problema greu que en albirar-se anunciava l'adveniment d'una nova etapa en la història del moviment liberal.

El segle XIX havia gravat la llibertat en els cors, l'havia entallada en els marbres i l'havia inscrita en els codis. La revolució liberal fou una bella i gloriosa afirmació de llibertat! L'estament social que acabava de realitzar-la legalitzava amb ella un estat de fet, però proclamava també un principi, un dret general humà. El que caracteritza el moviment liberal del segle XIX és, sobretot, la proclamació del principi, l'afirmació del dret de llibertat.

En aquesta primera etapa del moviment liberal, representada per l'*Emili* ginebrí i per les seves múltiples encarnacions particulars, cap contacte no era prou aspre encara per a motivar l'heterodòxia liberal i res no impedia l'existència d'un sentiment unànime entorn d'un principi comú. Heus aquí per què principi i sentiment d'acord donaren al liberalisme una tendència unificadora, activa políticament i socialment com una força centrípeta.

A mesura, però, que la noció de llibertat desvetlla el desig de la fruïció de la llibertat, que el dret reclama la seva traducció en fet i que l'opinió pública vol que a la proclamació del principi segueixin les condicions pràctiques necessàries a la seva efectivitat; a mesura que la massa confusa esdevé un estat organitzat i que en l'ordre internacional les petites nacionalitats abaltides adquireixen consciència de llur personalitat, el mirall encantat de la llibertat en el qual es miraren els homes del segle XIX es parteix en mil bocins i si el principi roman, per llei pròpia, un i indivisible, el sentiment passa del que és general al que és particular, de l'abstracte al concret. Des d'aquell moment el liberalisme, que en la seva etapa inicial es reduí a una simple i categòrica afirmació de llibertat, planteja, a més un problema d'organització i distribució de la llibertat.

Hom ha tractat i tracta encara inútilment d'aprofitar aquesta dissociació del principi i del sentiment de llibertat per a intentar una restauració dels principis autoritaris. La temptativa ha estat contraproduent. Pertot on aquesta restauració ha estat assajada sols s'ha aconseguit plantejar el problema de la llibertat en tota la seva amplitud: d'una banda s'ha retrotret al seu punt de partida de problema d'afirmació i de dret; d'altra banda encara s'ha agreujat com a problema d'organització i distribució de llibertat fins al punt que el socialisme i els particularismes s'han convertit en l'encarnació mateixa del liberalisme en la realitat concreta i positiva.

Aquesta segona etapa del moviment liberal s'inicia a Catalunya vers 1886.

Corria el tren per terres castellanes i en el fons d'un vagó desballestat amb la ploma a tall de llança i el mostruari a guisa d'improvisada darga, no hauria estat difícil de descobrir el cavaller d'aquest nou estat d'esperit. De pretensions utilitàries i ulls somiadors, el nostre viatger menyspreava el paisatge real que tenia al seu davant, absort en la contemplació del paisatge interior que en el seu cor havien gravat els poetes i historiadors del Renaixement català.

La plana bruna, de comes suaus i ondulades, li recordaven la mar llatina, de les glorioses gestes. No pensava amb Amadís ni amb Roldan, però en la seva imaginació li semblaven gairebé actuals el desarmament general decretat pel Comte-Duc i l'encadenament de les ganivetes a la pota de la taula camperola. Evocava el seguici dels savis barons, l'antiguitat dels *usatges* i el prestigi de la Diputació general... No prenia les ramades transhumants per fantàstics exèrcits de fabulosos emperadors, però potser alguna vegada palpitava el seu cor i es crispaven els seus nervis en sospitar que la polseguera dissimulava la marxa dels tercis.

¿Què representava l'aparició d'aquesta figura romàntica i, si voleu, ridícula? Representava, com ha estat dit, el tradicionalisme de Catalunya, l'exaltació del seu *pairalisme* secular, però tant com això, i encara potser més, malgrat la inconsciència que els seus defensors en tenien, representava el primer senyal de l'evolució de l'esperit públic del general vers el particular, de l'abstracte al concret. Per si l'aparició del nostre viatger romàntic no fos prou altament significativa, poc temps després, un home de formació liberal, Valentí Almirall, en la seva remarcable contestació al discurs famós pronunciat per Núñez de Arce l'any 1887, d'una manera cordial però categòrica descobria el camí considerable que el sentiment liberal havia fet de l'abstracte cap al concret. I, primer que tots, Pi i Margall sentia més vivament que ningú els problemes de la llibertat concreta i se n'anava de dret vers les solucions que havien de permetre l'associació intelligent del principi abstracte i únic amb els sentiments concrets i múltiples de llibertat.

La coincidència en una mateixa inquietud i preocupació en tres homes tan diferents pel seu temperament i per la seva cultura consagrava l'adveniment de la segona etapa del moviment liberal dins la Península. Amb ella acabava la possibilitat de fer servir la llibertat com un instrument d'absorció dels petits pobles per part dels grans estats i de domini del proletariat per part de la burgesia. Des d'aleshores aquesta aspiració dels polítics unitaristes liberals passava a ésser una utopia tan irrealitzable com la dels que encara conserven la ilusió d'assolir els mateixos resultats pel mitjà de la violència.

La solució liberal ja no era possible dins del marc unitari de l'Estat del segle dinovè i els esperits clarividents es decantaren vers les solucions federatives nacionals i internacionals, dintre les quals els drets dels individus i els drets dels pobles són reconeguts i salvaguardats.

JOAN ORS

(*) Traduït del llibre *Iberio*, pròxim a publicar-se.

La velocitat és mitja vida

Un periòdic francès ha obert una investigació pública sobre la velocitat, o, si es vol, sobre la dèria de la velocitat, una enquesta sobre això que podríem bàrbarament anomenar el velocitisme, el velocipedisme del nostre temps. L'enquesta en qüestió es planteja així:

«Velocitat, trepidació són les característiques del segle. L'automòbil, l'avió, el cinema, la T. S. F., són déus, i llurs adoradors són incomptables. L'home d'ara té una manera nova de sentir, de veure, d'oir, ràpida, sintètica, immediata.

»¿Els déus d'avui influeixen sobre la literatura, la novella, el teatre, etc.? Aquesta influència, quina és? La creieu profunda? La creieu durable?»

No es pot dir que la proposició enquestativa sigui admirablement posada: és més aviat barroera. ¿Per què esmentar ací la trepidació? Perquè és una característica del segle? Aleshores hi ha milers d'altres característiques més importants que l'enquestador ha oblidat de proposar-nos. La trepidació és una característica del nostre temps no pas tan important com els accidents d'aviació o d'automobilisme, una de les moltes característiques enujoses i doloroses del segle, una característica indesitjable, negativa. ¿Per què, doncs, entroncar-la amb la velocitat, que és una característica cabdal i afirmativa del nostre temps? ¿Quin resultat confusionari no ha de donar una enquesta iniciada amb aquesta inèpcia?

Si la velocitat és la característica del segle; si l'automòbil, la T. S. F., l'avió, etc., són déus amb adoradors incomptables, caldrà convenir que l'enquesta és ociosa, i que ja queda contestada en aquest predicat: aleshores és inevitable que aquests déus influeixin sobre la literatura; i si influeixen sobre la literatura no podran per menys d'influir sobre el teatre i àdhuc sobre la novella, tota vegada que fins aquesta data el teatre i la novella són tan certament literatura com la mateixa literatura, si la memòria no ens enganya. I àdhuc és probable que aquests déus influeixin sobre els costums, sobre les ciències, sobre la sociologia, sobre l'art i sobre moltes altres activitats que l'enquestador oblida.

Aquest desgraciat enquestador acaba la seva consulta amb les preguntes: «Aquesta influència, quina és? La creieu profunda? La creieu durable?» — I bé: ¿què hi fa que els enquestats la creguin o no profunda o durable?

El cinema, la T. S. F., etc., influeixen sobre la literatura i sobre totes les coses: enquestar sobre això és balder. Però és que són també totes les coses les que han influït sobre la T. S. F., sobre l'aviació, sobre l'automòbil. És més: són totes les coses qui han fet i pastat aquests déus. La vida humana, i àdhuc la dels més ínfims zoòfits, la del mineral i tot, són així de complexes i de molecularment interdependents. En la vida còsmica no hi ha cap espor, cap molècula, cap niciesa ociosa: tot té la seva utilitat i la seva raó d'ésser en els cataclismes, epopeies, eclosions i regressions. I les regressions i cataclismes tenen marcat llur lloc i llur funció necessaris en l'evolució, en les més grans civilitzacions. La teoria de la relativitat, el sistema platònic, vistos al microscopi, deurien mostrar-nos una contextura singular de raciocinis sublims, enraonats i estúpids, coordinats de sobrehumana manera; i això des de temps immemorials, fins al punt cabdal de l'aglutinament que pot cristal·litzar amb la teoria einsteniana o platònica si l'atzar posa en aquell precís moment, lloc, hora, minut i segon un Plató o un Einstein que els enfili. Milions d'altres teories soprenents o engrescadores deuen haver-se perdut (necessàriament perdut) com un gastament perquè no han pogut ésser travessades oportunament per aquell enteniment d'especialista o de badoc que les podia humanitzar. Després, una teoria de les idees preestables o de la relativitat devenen immediatament molècula heincorporada a l'oceà d'accions i reaccions que ha de peixar altres teories, altres sistemes de locomoció, altres sistemes de plasmació, etc., etc., etc.

És molt aventurat de dir, ara, per què es produeixen aquests fets, ni què en pot pervenir, ni quants pams de raó representen, ni si duraran gaire. Fins pot ésser que aquestes preguntes delatin un temperament golafre i barroer i que en conseqüència la resposta que n'obtingui sigui errada per diàmetre. Aquest incommensurable oceà de determinisme en el qual estem submergits en cos i ànima és prou interessant en l'imprevist de cada milèsima de minut i en el petit joc de les immediates causalitats perquè ens entretinguem a malgastar el temps en golafreries indigestes de causalitats mediates. Els més potents telecopis de la fantasia no atenyen aquestes nebuloses, o bé, en visar la nebulosa, només atenyen un escarbat allotjat entre les lens. Així, per exemple, quan l'enquestador inquireix si la dèria de la velocitat influeix profundament i durable sobre la literatura pot ésser que tothom li contesti el que ell espera que tothom li contesti, ço és, que sí — i en realitat resulti que no: que la velocitat no solament no influeix en la literatura (i altres coses), sinó que és la literatura (i altres coses) ço que influí en la velocitat —; és més: ço que féu la velocitat, ço que la incrementà, ço que instigà els homes perquè inventessin maneres de fer això i allò i el de més enllà cada dia més de pressa; fer més veloçment un determinat nombre d'accions... excepte la del literat. La velocitat seria una manera artera i subconscient de fer certes coses secundàries més de pressa per tal d'haver més temps de fer amb molta calma i molt confort (confort és assaboriment de la calma) les coses primordials que en el desordre actual no hi ha temps de fer, de ben fer. Si haig d'anar a Berlín per negocis, agafaré l'avió; però si vull excursionar i fruir del paisatge agafaré un tren qualsevol que no corri massa o faré el camí a peu. La velocitat de la vida moderna serveix a l'obrer per a reduir l'antiga jornada d'onze hores a la jornada de sis; serveix al capitalista per a poder anar al dancing i per a fer creuers en un bon «yacht»; ço que abans, quan no hi havia indústria (velocitat), i per tant tampoc hi havia capitalisme ni obrerisme, només podia fer la noblesa inactiva. Aleshores la humanitat estava dividida en gent que feien tota la feina i gent que feien tot el descans. Aquest desequilibri és el que va destruint la velocitat mecanitzada.

Només els senyorets desenfeinats amen i exalten la velocitat absoluta i per si mateixa. Són els velocipedistes d'ara.

JOAN SACS

ESTÒNIA

GEOGRAFIA : POLÍTICA : CULTURA

Fullejo un text escolar de Geografia, de E. S. Ginffra, de Montevideo. Amb agradosa sorpresa veig un llibre d'aquesta mena, al dia. Hi descobreixo un autor atent i amatent i d'esperit obert. Diu, per exemple, parlant d'Estònia, «capital Tallin (abans Reval)». Mostra en general un exemplar respecte per totes les autenticitats i drets naturals, culturals i lingüístics de tot poble, per petit que sigui.

En efecte. No és pas, essencialment, menys poble, menys respectable, un de petit que un de gran, talment com no és pas menys nas, específicament, un de curt que un de llarg. Com una engruna d'or pot ésser, qualitativament, més or que no un tros gros. Tot això és veritat de sentit comú; però no ho és realment, si no impera almenys en la consciència general, encara que en sigui privada l'expressió tal o tal.

El fet és que un autor de Montevideo, de l'Uruguai, és conseqüent amb aquest sentit comú, i ho demostra en una obra escolar de Geografia, mentre les grans obres de consulta en curs de publicació a casa nostra demostren que llurs autors i editors, si més no, baden lamentablement.

Serà qüestió d'ambient? ¿Serà perquè aquella envejable República del Nou Món es manté cada dia més ferma damunt l'escambell ideològic dels corrents gloriosos del segle passat pel que toca l'individu, i dels de la post-guerra en esguard de les col·lectivitats?

Si no, ¿per què les grans publicacions geogràfiques que surten de les nostres editorials i dels nostres autors, al cap de deu anys d'ésser Estònia un poble, un Estat independent, d'independència àdhuc oficialment i universalment reconeguda, diuen que la seva capital és *Reval*, nom imposat al país esclau, i no Tallinn, nom autèntic?

Doneu a Tallinn la forma ortogràfica que s'adigui més amb l'idioma en el qual escriviu la Geografia; lleveu-li una *l* o una *n*, o, encara, poseu-li un accent, etc. Però, ¿per què acceptar Oslo per Cristiània, Petrograd o Leningrad per St. Petersburg, i en canvi oposar-se a Làtvia en lloc de Letònia, a Tallinn en lloc de Reval?

És veritat que quan Josep Pla anà a Rússia, també escriví des de «Reval». Però tanmateix ja han passat molts anys per ignorar encara els nostres autors de Geografia certs canvis importants en l'ordre polític i lingüístic. Tots havem convingut que la Geografia moderna ha d'ésser cosa viva i global. O, haurem d'admetre que un senyor de Montevideo pot documentar-se referent a Estònia millor que no un barceloní?

Em sembla que ens convé molt de fer honor a la nostra cultura encara que no sigui en la nostra llengua.

Justament Estònia és un dels Estats que més han de merèixer la simpatia nostra. Té no gaire més d'un milió de pobladors, i respecta totes les diversitats ètniques i lingüístiques que presenten. Les seves costes donant sortida al Bàltic l'han fet víctima de les escomeses de les grans Potències veïnes, sobretot de Rússia, que l'oprimí sense contemplacions amb pretensions assimilistes fins a la crueltat des del regnat del Tsar Alexandre III, pare del destronat Nicolau II.

El meu distingit company H. Seppik, de Tallinn, ens informa des de les columnes internacionals de «Heroldo de Esperanto» sobre l'autonomia cultural que gaudeixen les minories nacionals que integren aquell país.

Després de la gran revolució russa de 1917, ens diu, el poble estonià assolí la seva independència política i nacional a costa de victòries armades contra els invasors bolxevistes i destacaments germànics, i no ha volgut seguir el mal exemple d'aquests dos veïns imperialistes, sinó que volgué tot seguit garantir als habitants de fronteres endins de la República el dret de governar-se i de definir-se.

Ja en el manifest de 24 de febrer de 1918, proclamant la fundació del nou Estat democràtic, promet especialment a les minories nacionals una ampla autonomia cultural. Ben clarament és expressat l'esperit de tolerància en la Constitució, que no pot canviar sinó a base d'un plebiscit. El seu article 6 diu: «Tots el ciutadans d'Estònia són iguals davant la llei. No poden existir privilegis públics legals ni diferències per motiu de naixença, religió, sexe, classe o nacionalitat.» L'article 12 garanteix a les minories nacionals la instrucció en llengua materna. I, encara, diu la Constitució d'Estònia: «Tot ciutadà es lliure de definir la seva nacionalitat.» «Els membres de minories nacionals que es troben dins les fronteres d'Estònia, poden constituir, en interès i conreu de llur cultura nacional, institucions autònomes amb aquest fi», etc. Art. 22: «En els llocs on la majoria dels habitants no pertanyen per pròpia definició a la nacionalitat estoniana, sinó a una minoria nacional, l'idioma oficial local per als afers públics pot ésser el d'aqueixa minoria nacional.» Art. 23: «Els ciutadans de nacionalitat germànica, russa o sueca poden adreçar-se per escrit a les Institucions centrals de l'Estat en llur respectiva llengua.»

El 12 de febrer de 1925 fou acceptada pel Parlament una llei especial sobre l'autonomia cultural de les minories nacionals. S'inspira en els principis polítics constitucionals transcrits, però referint-se especialment a les Institucions culturals dels minoritaris, les quals són considerades públiques i legals i que acompleixen una misssió oficial de l'Estat.

Segons la llei d'autonomia cultural, són admeses com a minories nacionals la germànica, la russa i la sueca, històricament lligades al país, i totes les altres minories nacionals que assoleixin 3.000 membres dins el territori de l'Estat.

De 1.116.325 habitants d'Estònia, pel gener de 1927, 87'7 per 100 són estonians (o estonesos, mestre Fabra?), 8'2 per 100 russos, 1'7 per 100 germànics, 0'7 per 100 suecs, 0'4 per 100 jueus, etc. Doncs, segons la dita llei d'autonomia cultural, també els jueus poden constituir-se oficialment en minoria nacional.

La minoria nacional que desitja gaudir dels beneficis de la llei d'autonomia cultural, n'informa el govern per mitjà de diputats o bé d'organismes culturals, i aquest efectua els tràmits necessaris per a les primeres eleccions d'un Consell de cultura.

Per a tot ciutadà d'Estònia, l'adhesió i qualsevol organització cultural autònoma és lliure igual que la separació. Tot aquell que vol pertànyer a una autonomia cultural i té més de 18 anys, pot inscriure-s'hi. Els qui no han assolit aqueixa edat van amb la nacionalitat de llurs pares; si aquests són de nacionalitat diferent, segons acord dels pares; si aquests no s'entenen, preval la nacionalitat del pare.

És de la competència de les Institucions autònomes culturals: 1) organització, administració i control de les escoles públiques i particulars en llengua materna, i, 2) vetllar pels altres problemes culturals i per tota empresa i institució creades amb aqueix fi.

La base material de les Institucions de cultura autònoma es nodreix de subvencions legalment fixades de l'Estat, corporacions, quotes, donacions, recaptes, etc.

Digueu si un Estat d'essències constitucionals tan pures i de règim cultural tan noble no mereix tots els respectes de la gent normal. No val, doncs, a ignorar, i molt menys a fer ignorar, les autenticitats d'Estònia, que és polítiament i culturalment una Suïssa de nova llei al golf de Finlàndia, que és un gran exemple i una gran lliçó per a tots els Estats que viuen encara tendències cesaristes i crisis del més elemental sentit humanista i cultural dels nostres dies.

DELFÍ DALMAU

Aquest número ha passat per la prèvia censura

CALZADOS
MINERVA
Sociedad Anónima
CALÇATS Minerva S.A.
Via
Laietana, 30

Roses de Sant Jordi

Aquest any Sant Jordi, com un egoista, s'ha enginyat de manera que no faltés aigua a les seves roses, trencant la consigna de l'eixut que sembla decretat per a tota l'anyada. I, què voleu que us diguem? Un Sant Jordi regant-se per a ell sol i amb tant de compte les seves floretes més aviat sembla un Senyor Esteve...

De moment les floristes que n'han vist patir el negoci, no li'n saben gaire grat.

Tampoc els barretaires

Però ni les roses ni els barrets de palla eren el centre de l'atracció pordiana d'enguany. Ho era tan solament l'exhibició al públic de les noves dependències de la Diputació, passant per aquell pont gòtic, obra mestra de l'ebenisteria en pedra del segle XX barceloní.

Una bona dona, sobretot, ens ha cridat l'atenció. Badava tota la boca i de tant en tant proferia paraules d'admiració profunda. «Oh, que bonic!... Oh, que preciós!... quina cosa!», murmurava amb un cert parrupeig de tórtora.

Però en arribar a la sala de sessions amb aquell sostre on relluen 200.000 pessetes d'or i del qual pengen aquelles aranyasses de Venècia; atuïda per l'espectacle de la pompa d'aquelles cadires i taules amb tinters gegantins, taules presidencials, de la premsa, escons i panys de domàs i catifes, no podent contenir-se es girà a la seva filla i li fa:

— Noia, noia! Això deu figurar un menjador!

La filla s'enrojolava com les porpres del Palau.

OFICINA INTERNACIONAL DE PATENTS I MARQUES
Josep Torre de Mer Sanromà
Advocat
Balmes, 66 · Aragó, 225 · Telèfon 70873

Frases Antològiques

Ha mort el Pich i Pon francès. I això de Pich i Pon li ho diem per l'oratòria, no pas pels afers, ja que es tracta d'un petit rendista, nonagenari, que vivia a Suïssa.

Es deia Rézon i de vegades intervingué en la vida pública. Ha deixat frases memorables, tan memorables com les de l'exsenador evolucionista. Per exemple:

«Víctor Hugo, tan digne del nom que porta.»

«N'hi ha que diuen que sóc més ric del que sóc; és fals, no sóc més ric del que sóc.»

D'una oració fúnebre: «El nostre desgraciat camarada ha mort prematurament, perdent així l'ocasió d'afegir alguns anys als que li restaven de vida.»

Essent jurat en un judici, increpà a l'acusat, que deia que tenia remordiments: «No és ara que els havíeu de tenir, sinó abans de cometre el fet.»

Els que realment esperen *El Matí*
(De *L'Om*, Manresa.)

Kappel
Cerquem representants regionals
F. FONT, Duran i Bas, 12 BARCELONA
KAPPEL

Subscriviu-vos a MIRADOR

albert
pelai, 44
sastre

(c) Ministerio de Cultura 2006

LES LLETRES

L'ONCLE JOAN

Conte inèdit de JOSEP MARIA DE SAGARRA

El meu oncle Joan va començar la vida fent de mariner. Era un minyó camallarg i ple de vinagre, que tenia molt poques paraules i es lligava la corbata com el nus d'un farcell.

Passava les hores mortes en el port de Tarragona, guaitant els vaixells carregats de vi, d'oli i d'avellanes, i de tant en tant li queia una mena de somriure sobre els llavis, i li fugia la pallidesa d'aquelles galtes amb quatre pèls de cadell desmarxat.

Un dia, l'oncle Joan va dir al meu avi que volia ésser pilot, i el meu avi li va clavar una gran garrotada a l'esquena, amb un bastó que sempre duia, un bastó negre, feixuc, amb un puny que era un cap de gos de malaquita.

Des d'aleshores l'oncle Joan i el meu avi no es deien mitja paraula; quan l'oncle Joan li anava a fer l'amistat, el meu avi cloïa els punys i li engegava un directe a les dents que de vegades li feia una mica de mal.

L'oncle Joan, però, no abandonava les seves meditacions de vora aigua, i els ulls se li enredaven en les teranyines que penjaven dels pals de les barques. I un matí va fugir de casa i s'embarcà sense cap mena de pretensió, camí de les Filipines.

Aleshores les meves ties, totes menudes i reconquillades dins d'una crinolina de color de ginjol, parlaven de l'oncle Joan com d'un diable que vivia penjat en els pals de les fragates, livid com la boira i amb un cor absolutament agre.

La vida de les galeres de l'oncle Joan, va durar deu anys. El gust de l'aigua salada li va ensenyar el gust de les dones. No era gens mirat, ni d'escrúpols aristocràtics. L'oncle Joan no deixava res per verd, però preferia les deformacions tropicals i les pells d'entonació trencada. Va seguir tots els ports del món, i es va encomanar totes les malalties i tota la mandra dels ports. Bevía a galet el rom de Jamaica i tenia una boca com un infern.

A mig navegar, es va morir el meu avi, i l'oncle Joan va tocar diner fresc. Es va deixar explotar sense que li costés cap llàgrima, i una mica tip dels negocis, se'n tornava a Tarragona amb el fetge gastat i ple de sorollets, com una caixa de música.

Aleshores l'oncle Joan era fi com una serp, amb una mirada imprecisa i un somriure gastat i innocent. La família no el guaitava de bon ull; s'havia muntat una vida lliure i desguitarrada, s' avorria com un gos, i matava les hores empaitant les gitanes i bevent unes grans tasses de cafè negre, i contant unes mentides magnífiques a quatre galifardeus que se l'escoltaven.

Quan la segona guerra carlista, se'n va anar a la muntanya a defensar la tradició. Era un gran amic d'En Savalls, aquell aire bandarra i opulent del famós "cabecilla" li tocava el cor.

El meu oncle Joan plantava de catòlic i de reaccionari amb una fúria de lleó, encara que en el fons i en la forma era un escèptic carregat de nicotina. A la guerra va fer un paper cavalleresc i una bala li va esquerdar dues costelles.

A la Seu d'Urgell, li varen obrir els ulls, i va fugir a França. A Perpinyà va menjar moltes sopes escaldades, i va sospirar com un negre de sentiments delicats, fins que es varen arreglar les coses, i va poder tornar al nostre país i continuar la vida de cafè i de mandra.

A Tarragona, la seva existència era d'una infelicitat de suc de llimona. Es pensava ésser una gran cosa, i tenia el convenciment d'haver influït de debò en els jocs polítics de la seva època.

L'oncle Joan era estimat com una barreja de senyor i de pallasso, original i sense fums, amb un cor tendre i una llengua descordada.

Feia moltes escapades a Barcelona, i es tractava amb els calaveres madurs de l'època. Havia pres part en moltes facècies privades i en els grans escàndols que seguien als balls de màscares.

Era en aquell temps un personatge amb les butxaques carregades de trucs. Tenia una cigarrera d'or amb trampa, que apretant un botonet deixava veure un esmalt tot ple d'indecències. Això i altres coses li valien més d'un èxit entre els desvagats com ell.

De tant en tant encara parlava de conspiracions i deia mal sempre de totes les coses noves que li passaven pels ulls. Dintre de la seva indumentària anacrònica no deixava d'ésser un elegant. Als cinquanta cinc anys es va començar a pintar les galtes amb una pomada de color de dentífric.

Jo recordo a l'oncle Joan, molt alt, molt vell i molt estirat. El recordo de poc temps abans de morir; la seva imatge era la d'un espectre desesperadament còmic.

* * *

A les darreries, l'oncle Joan es va tancar dintre la seva casa del carrer de Cavallers. Una casa rònega, immensa, plena d'humitat i de tristesa.

Tenia un jardinet, amb quatre palmeres, tot plé de gàbies i d'ocells; allí hi matava l'artritisme amb un parent seu canonge, que el volia dur pel bon camí. Tenien unes discussions salvatges, l'oncle Joan s'esqueixava els pulmons de tant tossir i tots dos acabaven plorant i donant fulletes d'escarola als canaris.

L'oncle Joan, en l'estovament de la seva vellesa, va agafar pretensions de pintor. Comprava aquelles teles que pinten els pobres diables i les venen a les entrades de les cases i a les terrasses dels cafès. Escollia a ésser possible la pintura d'una ballarina de color de rosa, o d'un paisatge ben llepadet i ben banal, i quan tenia la tela a casa seva, l'acabava de embrutar amb quatre pinzellades i hi plantava la seva firma, fent un gran sospir i tornant-se vermell de satisfacció.

A Tarragona, la fama de calavera de l'oncle Joan havia produït tota una explosió de llegendes. Com a únic servidor, tenia l'oncle Joan una mena de criat d'edat indefinida, que era coix i el cap no li anava gaire a l'hora. L'oncle Joan el tractava amb tota mena de consideracions, i el criat li faltava al respecte cada dos per tres. Algú feia córrer que aquest personatge era un fill natural de l'oncle Joan.

La relació que pogués haver-hi entre aquests dos homes és una cosa que mai no s'ha posat en clar.

No es comprèn, però, com l'oncle Joan mantingués un subjecte tan gandul i rabiós, que li penjaven sempre els elàstics i era brut com una guilla.

Si algú anava a visitar a l'oncle Joan, el criat i es permetia engegar-lo escales avall, segons l'humor que gastés.

A més a més d'aquest criat, a l'oncle Joan se li assenyalaven altres fills naturals; el seu testament no va aclarir cap d'aquests punts que tant interessaven a la xafarderia de la gent.

Per les sales lúgubres de la casa de l'oncle Joan rodava també una dona misteriosa que es deia Enriqueta. Aquesta dona sembla que havia estat una de les grans debilitats del meu oncle.

Era positivament horrible. Una pell groga i lluent com un ponsem, una veu de canya i una boca cosida d'arrugues criminals. Aquesta dona era mestressa d'un prostíbul miserable, en un carreret de gitanos a la vora de la Catedral.

L'oncle Joan ignorava les trampes i els negocis de l'Enriqueta, ella es presentava mansa, carregada d'ungüents i explicant sempre llàstimes. Li escurava els diners de mica en mica, i encara que l'oncle Joan volia treure tres espurnes d'energia dels ulls, i volia acabar la situació, al capdavall afluixava sempre, i es pot dir que l'Enriqueta manava més que ell i era la veritable mestressa.

Una sola vegada recordo haver estat a la casa de l'oncle Joan a Tarragona. Recordo també haver vist a l'Enriqueta; jo era una criatura de molts pocs anys, i la impressió que em va fer aquesta dona era la impressió que em feien els llops engabiats, amb el tuf característic dels llops engabiats.

En el menjador de l'oncle Joan hi havia una xemeneia immensa, tota de pedra, amb un escut de família i un rellotge a la vora de la xemeneia que produïa una gran ilusió. Aquest rellotge era d'un treball antic i preciós, amb tot de figuretes que quan tocaven les hores es posaven a ballar i saludaven traient-se el barret. L'oncle Joan explicava la història d'aquest rellotge com si es tractés de la història d'una princesa de l'any de la picor.

Totes les habitacions de l'oncle Joan eren com unes golfes; hi surava algun record del Brasil o de les Moluques. El's seus anys d'aventura marítima encara estaven allí de cos present, carregats de pols, en la forma d'una bestiota dissecada, o d'una llança absurda que havia perdut tot el verí inicial.

Tenia un quartet de bany, amb una Vera-Creu arreconada, que havia fet i pintat el meu avi; hi era tot, fins el gall de la passió, amb una cresta de fang, pàl·lida. En aquest quartet hi havia una banyera de pedra verdosa que no havia servit mai, tota p'ena de colls i punys en estat de descomposició.

* * *

El que va declarar la decadència definitiva de l'oncle Joan va ésser el fet següent. Ell, que no creia en res, tenia un punt especial a figurar cada any a la professó de Setmana Santa, vestit amb una gran cucurulla, descalç i amb els braços en creu. Encara que anés tapat i negre, el coneixia tothom per l'alçada i per la gran presència que sabia donar al seu paper de penitent. Això l'oncle Joan ho feia amb un orgull pueril, era una de les poques coses de les quals no sabia prescindir el seu instint ranci, el seu tradicionalisme irreductible, emmascarat amb totes les facècies de bandarra que havien colorit la vida del meu oncle Joan.

Doncs un any, tot fent el gran paper de cucurulla, va sentir que se li glaçava l'esquena i que les cames li feien figa. El varen haver de retornar en una farmàcia, i el portaren a casa seva tot mal parat. Aquell dia l'oncle Joan va adonar-se perfectament que ja era home a l'aigua.

No va sortir més de casa, es passava hores i hores al llit, i hores i hores vora la xemeneia. Al llit s'hi estava vestit amb una samarreta de color de plom i un estrenyacaps vermell. Somreia a tothom i deia ximpleries fent brandar aquella barba de plata que li donava tanta majestat. Fumava els puros fins a escanyar-se, la samarreta i els llençols eren una mar de cendra. De vegades s'adormia amb el cigar a la boca, i es cremava els bigotis, i es despertava esveradíssim amb un forat als llençols. L'Enriqueta el voltava i l'ensumava, i feia l'efecte que dugués una dalla a les dents.

L'oncle Joan es posava unes grans ulleres i llegia, encarat amb el foc de la xemeneia, una mena de literatura canalla i especial. No tenia cap mena de gust per les lletres i era del tot insensible per distingir el que estava una mica bé d'allò que era dolent del tot.

En la seva època de salut i d'aventura, li agradaven les històries llargues, amb un vent romàntic i teatral; a les seves velleses preferia la literatura indecent, escrita amb un cinisme groller i amb una finalitat d'aire fisiològic. No volia que ningú s'enterés de la seva afició per aquestes lectures i es tenia els llibres amagats com un adolescent que tot just comença.

De vegades l'oncle Joan, amb penes i treballs i ajudant-se del seu criat mala ànima, enrampat i baquetejat com era, es posava el seu vell uniforme de coronel carlí, amb la capa blanca folrada de seda vermella i amb la gran boina carregada de mossegadetes d'arna. Es passejava pels salons tètrics de casa seva i es plantava davant del mirall, cargolant-se els bigotis fins com una seda.

Altres vegades, es feia fer un gran sopar i sopava tot sol, menjant fins agafar un mal de ventre rabiós, vestit de frac, amb un corbatí de cinquanta anys endarrera i amb dos brillants a la camisa emmidonada guarnida de puntes.

Quan es posava el seu frac, s'entretenia fent reverències i salutacions amb un barret de copa alt i prim. Si algú trucava a la porta en aquests moments de fastuosa intimitat, l'oncle Joan, tot ranco, se n'anava a la seva cambra, i es treia les peces de gran parada, patint i gemegant amb les llàgrimes als ulls, però endreçant la roba perquè no se li fes malbé.

Un dia l'oncle Joan s'estava tot sol, davant la xemeneia; feia un tred terrible, el pobre home ja no tenia el cap en aquest món; embolicat amb una gran flassada, s'entretenia arrastellant els tions i estossegava estirant les venes del coll.

No se sap si s'adormí, no se sap si li va venir allò que en diuen un treball, però el cert és que la flama de la xemeneia va llepar-li la llana de les mantes, i l'home no va tenir força ni esma per evitar la desgràcia.

Quan varen anar a salvar-lo, havia sofert cremades sense solució, no hi havia res a fer, va patir unes quantes hores, i el pobre oncle Joan va morir cremat com un heretge de la bona època.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

Més val no remenar-ho

Els tribunals de Torí han sentenciat en un afer de cinema.

Tingué lloc la representació d'un film titulat *El Carnaval de Venècia*, en el qual era posat en escena un dux, el comte Marco Venini. El comte Bartolomeo Venini, descendent seu, perseguí l'empresa jutjant que aquesta feia representar un paper indigne al seu avi.

Els tribunals de Torí han declarat que si pot ésser prohibit d'utilitzar noms de personatges històrics en obres d'imaginació, és lícit, al contrari, de conservar, en la representació d'esdeveniments històrics, els noms dels que en foren protagonistes.

Sens dubte que més hauria valgut, per la memòria del comte Marco Venini, que el seu descendent no hagués intentat aquest procés, que recorda el relativament recent que una descendenta de George Sand promogué a Jacques Boulenger, crític finíssim i erudit sense eixarreiment. La néta de George Sand («la vache à écrire», que deia Baudelaire) veié desetimada la seva demanda contra l'esmentat crític, autor d'una biografia verídica d'un dels dos «amants de Venècia», el que tindria dret a veure tants altres noms de ciutat en lloc del de Venècia. (Hem dit *el* i potser havíem d'haver dit *la*; però tractant-se de George Sand hom no sap quasi quin article usar.)

Creiem que Rétif de la Bretonne fou qui digué que ni les bruixes ni els penjats no deixaven descendència, a jutjar pel poc que ningú s'atribuïa ascendents de tals característiques. Del segle XVIII ençà, les coses han canviat i hi ha qui s'embolica a remoure qüestions familiars sense pensar que pot sortir-ne el més perjudicat.

No interessa, no fa riure, ni molesta

Denunciem que *L'Amic de les Arts* encara no es digui *L'Enemic de les Arts*.

Denunciem també que l'imprimeixin amb ortografia i amb bon paper i... sobretot a la impremta de J. Soler de Vilanova i Geltrú.

—

El número 31 de *L'Amic de les Arts* és una mena de Palau de la Música de la literatura catalana. Tan barroc és i tan PODRIT de literatura.

—

...literatura que en mans de Dalí és de qualitat molt inferior i servida per una sintaxi...

Un motor, una màquina moderna, és una cosa molt ben ajustada. La sintaxi és l'art d'ajustar. En Dalí no pot renegar de la sintaxi perquè ell quan pinta demostra tenir paciència i manetes. En Foix bé ajusta els seus poemes! Doncs? La conseqüència es evident: En Dalí no en sap més, i això gairebé és una injúria en un home que quan pinta fa un treball de mallorquí, un treball de monges.

—

Això ens portaria a parlar de la pintura de Dalí.

I hauríem de dir en primer lloc que la cridòria de l'home que vol assassinar l'art sembla anunciar un període de conservadorisme durant el qual ens dirà: «Mireu que en sap aquell enemic de l'art.» Però s'exposa que ja no ens commoguem. La gent ja ha ensumat que En Dalí és una mena de Romero de Torres, de Figueres, un retauler. Pobre d'ell si en lloc d'ésser de Figueres hagués estat de Còrdoba, menys nostrat, etcètera, etc.!

—

Tot això ve de París, passat per Madrid, i amb molts anys de retard. Ja ho havíem tastat. Ja fa catorze o quinze anys que Josep Maria Junoy es pintava els ulls i els pòmuls! I el seu *Guynemer* encara fa impressió i és encara evidentment més modern que el pernabatre d'aquest ramadet de centaures.

—

I ara una excepció, i no perquè es tracti d'un amic: sentim una estranya atracció pels poemes d'En Foix. Les «Pràctiques» que insereix a *L'Amic de les Arts* és l'únic text que ens atreviríem a defensar.

—

I tot això és tan poc «troublant»! Es tan innocent. Preferim Gide i Proust. A *L'Amic de les Arts* el Dimoni no hi té res a veure.

—

No obstant, Freud, al qual sovint invoquen els nostres centaures, potser trobaria matèria d'estudi en aquests esplais.

Diguem abans que tot que els crèiem sincers. Són ells els que dubten de la seva sinceritat, els que no n'estan ben convençuts.

En general, tothom que ha comentat aquest número ha qualificat d'insincers llurs autors. No ho crèiem pas així. Juraríem que una força secreta els empeny i els congrega. Tot això fa més respecte del que sembla. ¿Estan segurs aquests poltres centaures — volem dir joves centaures — de la seva llibertat? ¿No tenen por de descobrir-se? ¿Aquests renills i aquest pernabatre no són un símptoma de timidesa? I potser encara hi hauria regions més interessants a explorar.

—

Abans de discutir amb aquests centaures els exigiríem una condició: que cada un hagués viscut almenys un any aparellat amb un o alguns centaures femella. I un cop esbravats, parlaríem.

Llegint Dalí se'ns acut el següent comentari: A aquest xicot l'hem de casar. No ens cal saber res de les seves preocupacions sexuals. Si té un problema sexual, que el resolgui, però que no ens en parli, perquè encara no sembla interessant.

—

A *L'Amic de les Arts* ens presenta la seva caseta de Cadaqués. Ens plau la caseta. Però denunciem que la fotografia ens la presenti amb un temptador reflex sobre l'aigua.

Per aquestes platges devien passejar-s'hi uns grecs que devien dir uns grans renecs i ésser uns solemnes tabalots. Consti, però, que oposem aquells grecs poca-soltes a la idea d'un figurí que es passegés per aquelles platges amb pantalon blanc i en cos de camisa — en cos de camisa de dona —, camisa imperi, i que el figurí porti un bigotet com una oreneta, i els ulls i els llavis pintats.

S'endevina que aquests centaures són insociables, inaparellables. Si no fossin tan tímids! Tan maquinistes com són, si sabessin que una dona és una màquina perfecta, molt ben ajustada i feta en sèrie!

—

Es inexplicable que hi hagi un problema sexual a resoldre, perquè la literatura de *L'Amic de les Arts* és una literatura de nois rics. No valdria més protegir algú?

—

Entre altres exhibicionismes hi ha en la literatura de Dalí l'exhibicionisme de fer el ric, de citar noms de grans hotels, etc., etc., com un provincià o un pervingut.

Quan els homes de *L'Amic de les Arts* tinguin idea que tot això és molt vell i que ja és del domini públic, i que el seu subconscient no ens interessa — encara menys que el nostre — i que les teories super-realistes ja estan incorporades a la literatura, se suïcidaran.

—

Fa més d'un any demanàvem que es concedís a Dalí un crèdit de llibertat. Però tots ens prometíem coses més bones i, sobretot, una mica més d'imaginació.

MANUEL BRUNET

Què penseu dels Jocs Florals?

MIRADOR *obre una petita enquesta entre els nostres poetes i els demana la seva opinió sobre l'estat i els resultats actuals de «los Jochs Florals».*

Donem avui les opinions dels poetes Josep Maria de Sagarra i Rossend Llates, que són els que hem trobat primer, perquè són de la casa, per bé que només hi escriguin en prosa.

En tenim d'altres de demanades i algunes de rebudes, qua anirem publicant en números següents.

La meva opinió sobre els Jocs Florals?... Quan tenia quinze anys, ésser premiat als Jocs Florals de Barcelona em feia l'efecte de treure la rifa de Nadal... Als divuit anys em varen donar l'Englantina; amb aquest motiu vaig estrenar el primer barret de copa i el primer jaqué de la meva vida; naturalment que d'una institució que em va proporcionar aquestes tendríssimes joies puerils no puc dir-ne gens de mal, tot al contrari... Després d'aquest fet em vaig passar deu anys o dotze sense preocupar-me de la venerable institució, sense enviar-hi cap poesia...

Un any (l'any 1923), purament pel gust de fer Reina de la festa la filla d'un excellent amic meu, vaig enviar uns versos als Jocs, i em donaren la Flor natural; després no me n'he tornat a preocupar mai més, i penso morir sense ésser «mestre en Gai Saber».

Sobre el bé que actualment puguin fer els Jocs Florals a la nostra poesia, em penso que de bé positiu no n'hi fan cap; donen lloc, però, que durant una setmana surí en els diaris el nom d'algú que passa com a poeta i no és altra cosa que un infeliç.

Em guardaré de tractar amb manca de respecte la història dels Jocs Florals, però aquesta història es refereix al temps passat, com totes les històries. Actualment els Jocs Florals no serveixen per res, són una cosa més de les que resten, amb pols de «Niu Guerrer», de poca-solta tossuda, provinciana i miserable... — *Josep M.ª de Sagarra.*

Crec que, d'un punt de vista literari, els Jocs Florals no volen dir res. Indiferentment premien bons i mals autors i, naturalment, més de dolents que de bons.

Tampoc no és un misteri per a ningú que, a pesar de les pliques i les garanties, tot va segons els maneigs d'una ridícula diplomàcia secreta. De manera que no se'n salva ni la bona fe.

No dubto que poden defensar-se per altres consideracions alienes a la literatura.

Però el que més m'empipa dels Jocs Florals és que són una de les ídoles intangibles de la nostra massa «cofoista». — *Rossend Llates.*

LLIBRERIA FRANCESA
I LLIBRERIA GENERAL ESPANYOLA
La més important de Barcelona
Rambla del Centre, 8 i 10

Per obtenir les novetats de la llibreria francesa
dirigiu-vos
a la
Llibreria Lluís Bergé
Rambla del Centre, 19. - BARCELONA

Waters Cardona. Vergara, 1

Per obtenir els periòdics i publicacions il·lustrades Franceses, Angleses, Americanes, Italianes, Russes, Noruegues, Daneses, Gregues, Belgues, Suïsses, etc.
dirigiu-vos
al
QUIOSC FRANCÈS
RAMBLA DELS ESTUDIS
Sucursal de la Llibreria L. BERGÉ

(c) Ministerio de Cultura 2006

I EL TEATRE

Music-Hall

La companyia de revistes Velasco

La companyia Velasco, que actuava a l'Olympia, ha plegat veles. Ha fet una temporada fluixa, i se n'ha anat abans d'hora, sense pena ni glòria. Tant *La orgía dorada* com *Las Maravillosas*, que són les dues revistes que ha presentat, han passat gairebé desapercebudes.

No ha volgut compendre Velasco que el music-hall és renovació constant. I aquesta, i no altra, ha estat la causa del seu fracàs. Els seus espectacles obeeixen, encara, a una concepció antiga. No s'ha mogut d'*El país de las Hadas*. Hem trobat en *La orgía dorada*, per exemple, els mateixos tipus de dispesa barata que fa vint anys conduïen el diguem-ne argument de les obres de Perrín i Palacios. Les evolucions, desmaiades, sense alegria, ens han recordat els segons actes de les operetes deixades de recó; res en elles, de fantasia, de modernitat. Els trajos, de vegades luxosos, són d'un gust enfarfegat, de coberta de «Harpers Bazar», desterrat del music-hall, per fortuna, pel malaguanyat Gesmar, ahir, i pel magnífic Paul Colin, avui.

En Fontanals, decorador de talent, al qual no recorren els nostres empresaris com deurien, ha donat a les revistes Velasco l'única nota elogiable de la presentació. Aquell poblet català de la costa, de *La orgía dorada*, val per tots els quadros dels dos espectacles.

Dels artistes, poca cosa a dir. Una dona de temperament: Maria Caballé. Dues belleses excessivament decoratives: les germanes Cortesines. Una tiple picant que s'està fent malbé: Amparo Miguel Angel. I una ballarina de molta agilitat, però precipitada i interpretant sempre la dansa salvatge: Liana Graciàn.

Un tema a comentar i discutir

En atansar-se l'Exposició, alguns periòdics gemeguen perquè es faci teatre clàssic espanyol. Que se'n faci, a bona hora! Però ens sorprèn de debò que, segons sembla, hagi d'ésser precisament amb motiu de l'Exposició. Per què? Perquè els estrangers que hi acudin, si hi van, se'n tornin en dejú? Trobaríem més lògic, per exemple, que es demanés a l'empresari del Liceu, subvencionat per l'Ajuntament i la Diputació, un cicle d'òpera amb una representació digna del nostre primer teatre. Si un estranger veu com baixa una ferma per a posar al descobert la ciutat invisible de Kitege, igual que si es tractés de l'aparició del dimoni en *Els Pastorets*, o es fixa, en *Una nit de maig*, amb aquelles fades amb camisa de dormir, esclafirà de riure. Trobaríem també molt lògic que es reclamés un music-hall. Una gran capital com Barcelona, de cara a Europa i amb fums internacionalistes, aguditzats ara amb l'Exposició, no té un music-hall, no té un públic de music-hall.

El music-hall admet i resumeix tots els espectacles, i ofereix, per a les arts escèniques, les màximes possibilitats. Els més reputats «metteurs en scène» se'n serveixen. Tots el gèneres teatrals, des del melodrama (*Broadway*) a l'òpera (*Jonny condueix el ball*), passant per la comèdia (*Burlesque*) i fins per l'opereta vienesa (*L'Orloff*), li corren darrera i li lleven les fórmules. Per què no concedir-li a casa nostra la importància deguda? Per què no veure de crear, de bell nou, aquella atmosfera que, anys enrera, havien format les jongleries de Rebla a l'antic Soriano, les cançons de la Damia i les picardies de l'Apachinette a l'Alcàzar Espanyol, la gracilitat de la Nitta-Jo i el nirvi de la Bienvenida a la Bona Sombra, les facècies de Pippo i Seiffert a la pista del Tívoli, les acrobàcies dels Andreu-Rivels a la de Novetats i les criaturades de l'admirable Beby a la del Còmic, els cuplets de Raquel Meller a l'Arnau, els de Mayol i els desgavells dels Jerry's al Principal Palace i el somriure de la malaurada Jenny Golder a l'Eldorado?

Heus ací un tema a comentar i discutir.

JOAN TOMAS

En Ruyra i els comediants

Quan En Ruyra va estrenar *La bona nova* al teatre Novetats, no havia vist mai cap teatre entre bastidors i amb prou feines, home senzill i reclòs, des de la sala.

Així és que la seva coneixença amb la gent del teatre devia ésser-li una revelació.

No sabem quin concepte en tenia abans; però el fet és que observava amb admiració que els actors es produïen correctament i que es mantenien en forma honesta per l'escenari. Finalment, quan els va veure assajant tarda i vespre i a més fent tres i sis hores de funció, i, havent encara d'estudiar-se els papers a casa, no sortia de la seva sorpresa; i, content, estrany i compassiu alhora, va exclamar a l'últim:

— Quina vida més *arrastrada*!

Jean-Jacques Bernard

El dramaturg francès Jean-Jacques Bernard, fill de l'ilustre Tristan Bernard, serà demà hoste de Barcelona. Ve per a assistir, a Novetats, a l'estrena de la versió catalana de la seva obra *Le feu qui reprend mal* i donar, abans, una conferència sobre el seu teatre.

Dels joves autors revelats a França en aquests deu darrers anys, Jean-Jacques Bernard, amb Marcel Achard, Paul Raynal, Denys Amiel, Gabriel Marcel, Jacques Natanson, Marcel Pagnol, Steve Passeur, Marcel Espiau i algun altre, figura en primera línia. Es un dels valors més positius. Es dels que s'han llançat a l'escena amb més personalitat i potser el qui ha originat més comentaris.

Jean-Jacques Bernard ha estat el propulsor de l'anomenat teatre del silenci.

JEAN-JACQUES BERNARD

Quan, el mes de maig de 1922, va estrenar el seu drama *Martine*, considerat com la seva obra millor, va publicar unes paraules preliminars explicant les seves teories. «El teatre — digué — és, abans que tot, l'art de l'inexpressat: els sentiments més profunds deuen revelar-se menys per les rèpliques mateixes que pel xoc de les rèpliques. Sota el diàleg sentit hi ha com un diàleg subjacent, que es tracta de fer sensible. Un sentiment que es comenta perd intensitat. La lògica del teatre no admet els sentiments que la situació no imposa. I si la situació els imposa, no hi ha necessitat d'expresar-los.»

A aqueixes teories, renvides amb el «bavardage» i el realisme de les produccions dramàtiques franceses de l'avant-guerra, responen, de pie, les obres de Jean-Jacques Bernard. Es un teatre de síntesi i de suggestió. La sobrietat és la seva característica. L'acció, si pot parlar-se d'acció, es desenrotlla en les ànimes. El drama és sempre íntim.

En *Le feu qui reprend mal*, obra que data de 1921, Jean-Jacques Bernard presenta un cas de gelosia. En tornar dels camps de batalla, el protagonista s'assabenta que un oficial americà s'ha allotjat a casa seva, i el dubte de si haurà estat l'amant de la seva esposa el tortura constantment, contra el seu voler. La lluita interna que ha de sostenir és terrible. Una força subconscient, difícil de vèncer, juga en aquesta obra un paper importantíssim, essencial, com en totes les altres. Jean-Jacques Bernard l'utilitza per creure que és, en el teatre, l'element de renovació «més segur i més curiós», com un «nou i poderós instrument de treball».

La intervenció del subconscient ha fet que en parlar de Jean-Jacques Bernard tothom recordi de seguida Maeterlinck. La mateixa empresa del teatre Novetats s'ha afanyat, en una gasetilla de comptaduria, a indicar l'exemple de l'autor d'*Interior*. Evidentment, en tractar-se de la valor dramàtica dels sentiments inexpressats el nom de Maeterlinck ve als llavis. Però Silvio d'Amico, a qui es deu un dels estudis més justos que s'hagin escrit sobre Jean-Jacques Bernard, té raó quan observa que les arrels d'aquest arrenquen més aviat de Txècoff. «En Maeterlinck — diu Silvio d'Amico — la influència fatal de les forces hostils, invisibles i misterioses, sota les quals obren els seus herois, no es revela pas als personatges, sinó que pesa en llurs silencis, en les pauses entre llurs rèpliques; el que hi ha, en substància, és esperitisme; les famoses forces ocultes esdevenen materialitzades.»

Le feu qui reprend mal fou l'obra amb la qual Jean-Jacques Bernard consagrà el seu nom. Dues comèdies en un acte, *Le voyage à deux* i *La joie du sacrifice*, estrenades abans de la guerra, havien passat gairebé desapercebudes. Una altra en tres actes, *La maison épargnée*, representada en 1919, cridà ja l'atenció de la crítica per la seva emoció i senzillesa; s'estudiava en ella la dolor d'un home a qui tothom assenyalava com traïdor perquè, per atzar, la seva casa era l'única del poble que s'havia salvat del bombardeig alemany. *Martine*, drama de l'amor callat, consolidà definitivamente, dos anys després de *Le feu qui reprend mal*, la glòria del seu autor. Posteriorment, dos altres drames d'amor inexpressat, *Le Printemps des autres* i *L'invitation au voyage*, que daten de 1924, i *L'âme en peine* (1926), *Denise Marette* (1927) i *Le Roi de Malousie* (1928), han completat el bagatge de Jean-Jacques Bernard.

Les obres de Jean-Jacques Bernard són, de vegades, a més de massa rígides, excessivament sòbries, al punt que arran de l'estrena de *Martine*, pogué manifestar el crític Lucien Dubech, que semblaven obeir a «una concepció del clàssic per empobriment». Però sedueixen sempre per llur simplicitat; per llur claredat, tan francesa; perquè són traçades amb honradesa; per llur sinceritat; per llurs delicadeses, i sobretot, perquè són humanes, sense cap artifici.

W.

ENTREACTES

Parlem de conquistes

Jaume i Enric Borràs, com és natural, tractant-se de dues eminències de l'escena, són i han estat l'objecte dels tendres desitjos de moltes dames i damiselles. També és natural que n'estiguin cofois. Tots vosaltres n'estaríeu.

Però perquè veieu amb quanta modèstia es prenen aquests èxits, relatarem una conversa que un amic íntim d'En Jaume tingué amb ell, abans de la seva anada a Amèrica.

— Jaume — li va dir —, qui ha fet més conquistes, tu o el teu germà?

I l'alludit va respondre:

— Ja veuràs, dintre de la Península estem tants a tants; però l'Enriquet *ha fet les Amèriques*.

Ara nosaltres ja sabem per què En Jaume *fa les Amèriques*. Per a fer la pau.

Paraules del senyor Rigol

En la nostra vida teatral es passeja un home que passarà a la posteritat com a amic d'En Borràs, com a marmanyera transcendental, com a home-canó, com a ex-barítton i per un retrat vestit de bisbe que fa molt d'efecte. Hem anomenat don Claudi Rigol, persona simpàtica, milionària i cordial que fa de l'amistat un culte i que quan parla crida com un aparell de radio amb bocina.

El senyor Rigol, a més a més de tot això, és comerciant i l'altre dia parlant amb un client d'ell, de no sabem qui, deia:

— Es una dona que té *furor interino*...

EL RASTRE DE JUDIT

El pas de Judit per l'escenari de Novetats, amb tot i que ha estat més fugaç del que podíem esperar donada la fama d'aquesta matrona bíblica, ha tingut algunes conseqüències, no pas del tot insignificants.

De moment se sap que la delicada Maria Bonshoms, *sosia* del musculós prosista comarcal Civera i Sormaní, encara està regirada de la versió que Josep Maria de Sagarra s'ha permès de fer de la virtuosa escapçadora d'Holofernes. També ha estat sensible a la cínica pacificació del feroç general assiri. No li perdona d'haver-lo afaitat en vers blanc. El destí de tots els Holofernes escènics és de perdre el cap, però perdre'l amb aquella displicència de *blues* és una irreverència greu. — Talment — deià la distingida catequitzadora — sembla que digui a la impúdica betuliana: «Remena i escapça'm!»

Sabem que ha promès un any d'hàbit de la Cinta en desgreuge i que ha tingut una entrevista llarga amb el crític del *Breviari*. Aquest esperit selecte també se la va pendre molt malament aquella facècia sagarriana. Diu que ha explorat l'obra amb detenció n'ha extret totes les frases pestilents, les paraules excrementàries, les figures fecalitzants. Prepara un *Breviari* que no s'hi podrà tenir cara d'una hora lluny. Per a edificació dels seus lectors servirà en un plat a part totes les llorderies que ha seleccionat, amb una secció especial dedicada als innombrables ventres que s'hi arboren, i els flagellarà d'un a un amb els melics corresponents. Serà un treball de ventrologia molt documentat. A les dents i genives que enferotgeixen l'obra també hi consagrarà un paràgraf en el qual parlarà dels ventres que s'arruguen en sentir parlar tant de dents i de genives i a les dents que cruixen en veure circular tants de ventres per l'escena.

Algú va observar un altre fenomen curiós: l'endemà de l'estrena havien desaparegut totes les Bíblies ventureres que hi havia desponibles als Encants. Algun mal intencionat sospitava que havien anat a parar a mans de la crítica, i fins es deia, amb reserva, naturalment, que En Bernat i Duran n'havia adquirit dos exemplars de la mateixa edició en dues parades distintes, perquè és home que vol saber on posa els peus. En qüestió de plagis, per històrics que siguin, no li dol documentar-se.

Es evident que En Sagarra, amb la seva interpretació juditiana, ha contribuït a fomentar la curiositat bíblica. Algú haurà d'estar-li agraït. Es admirable com es troben les persones.

El Teatre Català al Paral·lel

Cal que En Santpere no s'adormi

La companyia catalana del teatre Espanyol ha tingut, durant els molts anys que porta d'actuació, un gran nombre de contratemps. Cap d'ells fou important, i En Santpere se sortí bé de tots. Ara, però, el de la formació Casals-Bruguera al Talia és seriós de debó, i, si no de moment, pot més tard, no massa tard, girar la troca. Orbs són els interessats si no se n'adonen.

Confessem que sentim per a l'agrupació d'En Santpere veritable simpatia. Per aquesta raó ens hem alegrat, malgrat sembli una paradoxa, del trasbals que està passant; posarà remei, segurament, a un estat de coses que no havia de durar ja més. Un teatre que al seu caràcter popular sabé ajuntar, en temps del malaguanyat Alexandre Soler, un «cachet» de bon gust que el feia doblement agradable, s'havia convertit en el casal de la grolleria més desenfrenada. La distinció d'abans es transformà en abjecció; l'elegància, en xavacaneria. Adhuc quan en lloc d'un vodevil es representava una comèdia o un sainet d'un Amichatis o d'un Roure, la vulgaritat inundava l'escenari. No és d'estranyar que el soroll de les bocines dels autos que esperaven al carrer de l'Abat Zafont, s'hagués transformat en el que fan les esclofolles de cacauets en ésser trepitjades!

ASSUMPCIÓ CASALS

El públic de l'Espanyol ha omplert el teatre cent nits seguides quan s'ha representat allí, amb certa dignitat, *La Marieta de l'ull viu*. Quan ha figurat al cartell una obra com *Vostè serà meva*, també l'ha rebut amb afecte. I, no obstant, ha dominat en aquell escenari la procacitat. Si no ha estat grosser l'autor, ho han estat els còmics. Si les paraules de l'obra han estat correctes, els gestos i les «moreilles» d'aquests han fet enrogir.

L'haver instal·lat l'Assumpció Casals, tràsfuga de l'Espanyol, botiga al davant, amb elements tan volguts pel Paral·lel com la deliciosa Visita López i la característica Dolors Pla, i amb el propòsit de muntar i representar les obres amb el respecte que el públic mereix sempre, farà obrir els ulls a En Santpere i la seva gent. Creiem que no tan sols es preocuparan a l'Espanyol de fer les comèdies o vodevils com és de llei, sinó que podem esperar, demés, que completin degudament el quadro d'artistes. Ni es comprèn que una companyia com aquella estigui orfa, des de la mort d'En Ricard Martínez, de galant còmic, ni és admissible que tot d'una es vegi la senyora Hernàndez amb cor per a interpretar *La borda*.

Un teatre català popular al Paral·lel té vida. Recordi's, a part el cas esmentat de *La Marieta de l'ull viu*, el de la companyia Vila-Daví amb *La dona verge*. La frivolitat, en aqueix teatre, hi trobaria també cabuda. Es necessita, només, que ni els autors, ni, especialment, els artistes, el confonguin amb el Bataclan. El prestigi enorme d'En Santpere el salvarà, potser, aquesta vegada, del naufragi. Però cal que no s'hi adormi.

LL. D.

Un començament poc afortunat

Quan era moda usar un català estrafalari amb pretensions literàries, va estrenar-se, no recordem a quin teatre, una obra que no va passar de la primera paraula. I això que no podia ser més curta.

La cosa va anar així: S'alçava el teló i es veia un campament romà. Dos sentinelles vestits com els armats de la Passió es passejaven. De sobte l'un para l'orella i diu a l'altre:

— Ous? (1).

L'obra no va tirar ja endavant.

Els amics d'Ignasi Iglésies

Els amics d'Ignasi Iglésies tenen En Vilaró per capità. Es reuneixen a la seva botiga de paraigües.

Algú ha dit:

— Fóra més indicat, tractant-se d'afavorir la indústria de paraigües, que es diguessin amics de l'Adrià Gual.

Stradivàrius

Mesos enrera va córrer la notícia que un mig drapaire posseïa manustrits de Stradivàrius, en els quals aquest explicava el secret de fabricació dels seus famosos violins.

Els diaris de tot arreu en van parlar; els de Barcelona també, i sobretot un que, tractant-se d'Itàlia, aboca erudició, història, arqueologia, etc., etc., pel broc gros.

Llegim que els tribunals lombards han decidit que els manuscrits de Stradivàrius són tan falsos com molts violins que passen per haver sortit del taller del famós cremonès, amb la diferència que amb aquells no ha estat enredada gent, com amb aquests.

(1) Del verb *oir*: només s'usa en la frase «Oir missa».

LA MÚSICA

OBRES NOVES

"Psalmus Hungaricus"

Jo, lector, tinc una prevenció instintiva per tota música que ens vingui de més enllà de Viena, de més amunt de Berlín, de passat l'Atlàntic, o de més avall del Mediterrà.

Un títol rebuscat o emfàtic, literari o de poesia d'aficionat, posat davant d'unes pàgines de solfa, m'escama de la música i de l'autor. Igualment o pitjor, si el títol és en llatí; ni que sigui el d'*Oedipus Rex*.

Si a l'obra hi ha text, i el text és del segle XV o XVI, o d'abans, o de poc després, ja quasi bé estaré segur que la música que n'haurà nascut serà o raquítica o monstruosa, perquè les paraules ertes i l'especial duresa de la construcció antiga no poden correspondre's amb l'expressió, humana, carnal i viva de la música d'avui i del pròxim ahir.

I si ens proclamen, amb lloa pomposa i colorida, que una música és el cant profund i contristat d'una llunyana i estranya nacionalitat; i que les seves melodies tenen tota la saba i el perfum de les cançons populars d'un poble que plora; o són les mateixes cançons, amb els seus intervals extravagants i les seves cadències que no tenen sentit, portades a l'orquestra amb harmonies arbitràries i acords que en diuen moderns; llavors, ja sense vacil·lació, formularem el nostre judici, que es tracta d'una obra que en el sentit musical més pur, més recte i transcendent, no pot interessar-nos massa, ni podrem unir-la a la cadena, sense branques, ni caps perduts, de les obres de música bona.

L'Orquestra Pau Casals, en el tercer concert de la corrent temporada de primavera, ens ha fet conèixer el *Psalmus Hungaricus* de Zoltan Kodaly. Aquesta obra té tots els estigmes que acabem de determinar: el seu autor és hongarès; el títol és llatí; el text és una paràfrasi hongaresa d'un psalm de la Bíblia, per un pare predicador del segle XVI; la música té aire entre nacional i litúrgic.

Coneixem a penes les produccions d'aquest compositor, però no podem formar, estèticament, massa elevat criteri d'un artista que pot dedicar-se des de l'any 1905, amb pertinaç entusiasme, a la recerca, per tota Hongria, fins els llocs més apartats, com un botànic, de cançons populars, de les quals n'ha reunit ja un herbari de 3.500. Tampoc pot ésser un home d'idees estètiques molt personals, ni de tècnica molt avençada, si des de l'any 1907 és professor de teoria i composició a la Reial Acadèmia de Música de Budapest: ni ell hauria resistit jou i traves per tant de temps, ni una casa seriosa i conservadora, com són els conservatoris oficials, hauria suportat ni autoritzat en el seu clos les inevitables manifestacions d'un creador audaç i vident.

De la música, en si, d'aquesta obra, en podem parlar poc, perquè una sola audició no permet fixar, en arguments concrets, un judici. La impressió és la d'aquelles obres musicals que durant tot el seu transcurs — ben llarg — ens fa esperar el moment que no acaba de venir mai; el suprem moment de satisfacció, on convergeix tota l'acció i el camí anterior, i d'on es deriva la continuació fins a la fi.

Semblen aquestes obres un aeroplà que fa tots els preparatius: arrenca el motor amb estrèpit, i roda l'hèlix amb un vent que tot s'ho enduu; però l'ocell camina i camina per la pista sense arribar a desenganxar-se de terra.

Vàrem sentir-hi un tenor que amb notes agudes i passatges difícils es queixava de penes que no poden commoure'ns, i un chor que li contestava en la mateixa tessitura. Diuen que representa un poble que es plany. No puc suportar els pobles que ploren. Solen fer-ho las petites nacionalitats. Nosaltres també ho fèiem; i encara ara, així que podem, ens posem a cantar *L'Emigrant*. No està gens bé, ni serem res mentre no desem les llàgrimes. L'home digne no plora.

JAUME PAHISSA

TEATRE CATALÀ ROMEA
COMPANYIA VILA-DAVÍ
Primera actriu: M. VILA — Primers actors: DAVÍ i NOLLA
Avui dijous, tarda a les cinc, TEATRE D'INFANTS: **Una vegada era un rei...** i el gran èxit
El Jardí Meravellós
Nit a les deu, i totes les nits
El Procés de Mary Dugan
TRIOMF DE TOTA LA COMPANYIA

ORQUESTRA PAU CASALS
Sis Concerts de Primavera
Cinquè Concert: Demà divendres, 3 de maig, amb la cooperació de les eminents violinistes
JELLY D'ARANYI i ADILA FACHIRI
Ultim concert: dimecres, 8 de maig
CONCERT EXTRAORDINARI
Dijous, día 9, diada de l'Ascensió
Trio Coriot-Thibaud-Casals i Orquestra Pau Casals

Teatre Català Novedades
Gran Companyia Catalana
Direcció: C. CAPDEVILA
Avui tarda, **Espectacles per a Infants:**
Ultima de **Les Aventures d'En Massagran**
Quatre actes de gran broma d'En Folch i Torres.
Nit, **Tertúlia Catalanista:**
Les llàgrimes d'Angelina
i Déu hi fa més que nosaltres
Demà, divendres, Vetllada selecta, Causerie per l'ilustre dramaturg Jean Jacques Bernard i estrena de la seva comèdia
El foc que es revifa malament
(Le feu qui reprend mal)
traduïda per J. Pous i Pagès.
ES DESPATXA A COMPTADURIA

(c) Ministerio de Cultura 2006

CINEMA I DISCOS

El cinema alemany

El cinema alemany no és solament integrat per aquelles pel·lícules que vénen d'Alemanya. Pel·lícules com *Albada, El primer estudiant* i altres són ben representatives del geni alemany en el cinema, malgrat la seva procedència americana. Però nosaltres aquí no pretenem sinó fer com un inventari de la situació actual de la producció alemanya, o més exactament a Alemanya.

Enfront de la concurrència americana, els alemanys treballen de ferm. És una lluita desigual perquè el diner atrau cap a América els millors valors germànics. Però si la present temporada la Ufa, en la presentació del seu material, sembla haver sofert una lleugera decadència, podem assegurar una pròxima temporada brillant, a jutjar pels elements i assumptes que integren les pròximes presentacions i els judicis favorables que elles han suscitat entre els crítics lliures de l'estranger.

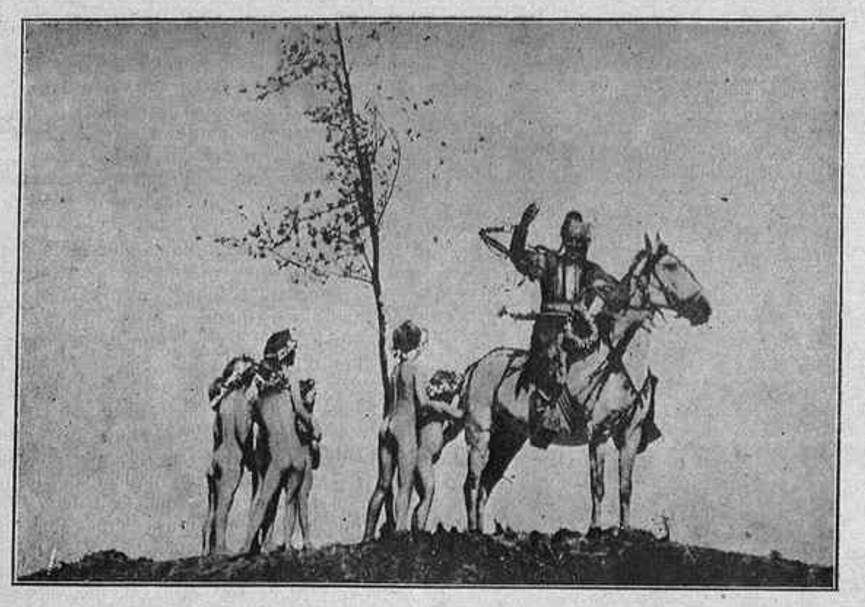

Una escena de «Els Nibelungs»

El retorn a Alemanya, després de la seva llarga estada a Hollywood, d'Eric Pommer, explica en part aquesta recrudescència d'activitat als estudis de la Ufa. Tant de bo hagi estat fructuosa en experiències aquesta estada a Amèrica del cèlebre productor alemany!

Sota la direcció d'Eric Pommer, Hans Schwarz ha realitzat *Rapsòdia hongaresa*, i Joe May *Asfalt*. Els assumptes d'ambdues pel·lícules es troben presentar algunes analogies, car tant en una com en l'altra hi ha una noia que es guanya l'amor del que estima a còpia d'abnegació i sacrifici, però aquests assumptes no són sinó pretext per a presentar dos móns diferents, més ben dit, antagònics, tal com ja els títols per si sols indiquen.

En *Rapsòdia hongaresa*, Schwarz pretén donar-nos, en una seèrie de quadros naturals característics, una visió del país que coneixem a través dels seus valsos, de la música de Liszt i Schubert. Ambient camperol ple d'evocacions romàntiques a la John Strauss, vestits pintorescos dels paisans, trajos llampants de militars tendres i apassionats.

En *Asfalt*, al contrari, és la ciutat amb tota la seva trepidació frenètica, amb la seva circulació incessant de la multitud que Joe May ha volgut mostrar-nos. Malauradament la història, almenys a la lectura, és deplorable de convencionalisme i banalitat.

Hans Schwarz ha realitzat també *Les falsedats de Nina Petrowna*. l'acció de la qual es desenvolupa en la Rússia d'abans de la guerra. En aquest film reveurem Brigitte Helm, l'inoblidable intèrpret de *Metròpolis*, una de les descobertes més sorprenents que devem a Fritz Lang. Brigitte Helm triomfa actualment a París amb la tasca que realitza en el film de Marcel L'Herbier: *El diner*.

Quant a Fritz Lang ja sap tothom com es troba ara en plena febre productora amb el seu nou film *Una dona a la Lluna*. L'assumpte, les fotos que tenim a la mà, junt amb el que hem pogut llegir sobre la qüestió, ens indiquen bé prou que Fritz Lang continua en el mateix sentit iniciat en les seves anteriors produccions: *Metròpolis* i *Spione*, obres aquestes on una tècnica irreprotxable coexisteix amb una absència d'humanitat, de sentiment no menys desoladora. ¿Per què Fritz Lang no ens dóna quelcom realment d'ell, una obra de sinceritat, lluny d'aquesta preocupació d'*épater* que tan poc parla a favor del seu bon gust? El record d'algunes escenes d'*Els Nibelungs* és encara ben present en nosaltres per a creure que podem esperar molt, moltíssim de Fritz Lang.

Citem finalment *El cant del presoner* — el qual creiem s'estrenarà a Barcelona amb el títol *El retorn a la llar* —, que Joe May ha realitzat amb el gran actor suec Lars Hanson. Es tracta d'un presoner que parla tant i tant de la seva muller a un gran amic seu, company de captiveri, que aquest n'esdevé com amorós. Un dia intenten fer-se escàpols, però mentre el company pot assolir-ho, el marit és encalçat. Passa el temps i el de sempre, o almenys aquella història que el cinema ha explotat tant, tothom dóna per mort el marit, l'amic es promet a la dona i després, naturalment, arriba el marit i ja està el conflicte plantejat. Com que aquesta història l'hem vista ja tantes vegades, hom no pot menys d'irritar-se i preguntar-se: ¿per què aquests vius que tothom té per morts no escriuen mai a la família? Però deixant de banda la història, diguem que la premsa ha estat unànime en el seu chor d'elogis. Segons diuen, es tracta, des dels punts de vista de tècnica i d'interpretació, d'una de les joies del cinema alemany.

GERDA MADRUS, una de les dones més fotogèniques del cinema alemany

JOSEP PALAU

BUSTER KEATON

Tan sols amb un capell pla, a penes posat damunt la seva testa, abasta el sentit de l'equilibri i precisa la seva posició en l'univers.

Els seus ulls animen el postulat d'Euclides. A llur paral·lelisme l'espai no pot sinó conformar-se.

Tal en la pantalla; tal en la vida.

Polit, malgrat tot i tots, malgrat ell mateix, arribat a l'última etapa de l'aristocratisme, al pinacle de la nostra civilització, el seu destí es confon amb el del món.

Voluntari observador de la llei del mínim esforç, és no posant-los que soluciona els problemes.

Una vegada per a sempre ha reemplaçat els reflexos amb moviments exactes de rellotgeria i no té capritxos sinó els de les màquines.

Passa una dona: la saluda encara que estigués arrapat amb les dues mans a la barana d'un pont, o un riu l'emportés en el seu torrent. En els boscos plens d'óssos, en el desert sota el *simoun*, es vesteix per a menjar.

Per no comparar, no veu el perill i... l'evita.

En l'oblit de l'acte anterior, despreocupat del que vindrà, més que adaptar-se a l'acte present, l'adopta.

Element entre els elements, cosa entre les coses, sols la *xamba* el distingeix del que l'envolta, li dóna una humanitat.

Un objecte l'atrau; els seus esforços són vans; aleshores, no descoratjat, sinó admetent la decisió de la sort, abandona la partida.

Atenció: el gest del renunciament a la mercè d'un feliç esdeveniment és el gest que realitza. Buster Keaton, sense pensar-s'hi, accepta aquesta solució: és un cínic.

Buster Keaton és un Julien Sorel que s'ignora. Un *arribista* qui res no desitja. L'herald de la força adquirida.

Demés, i per això l'estimo sobretot, ell sap córrer el risc d'ésser vertader.

Admesa la seva silueta, les seves aventures són plausibles; els esdeveniments que l'encalcen, possibles.

D'una excepció en fa regla. Assoleix un gènere del qual ell fóra símbol. Si els déus es fessin encara homes, potser ell seria déu...

Cínic he dit, autòmata i símbol. ¿Com explicar aleshores l'emoció oculta, impalpable, i no obstant present arreu dels seus films?

Es en això, segons jo, que Buster Keaton filòsof — tant si vol com si no vol — assoleix, sens dubte, la genialitat.

Suprimint les afectivitats del seu personatge, no per això li suprimeix les seves menges.

Anulla no les causes, sinó els efectes. Millor encara, aquelles, isolant-les, les exalta.

Amor, Dolor, Joia o Pietat; *rapports* convencionals de l'home i de l'instant. Fórmula admesa, la qual subordina la qualitat de la sensació, a la de qui l'experimenta i dels seus sentits.

Es així que l'oïda explicaria el so, l'ull el color, el tacte la forma. Fórmula forta com un dogma. Es ella que l'esguard fix, el gest igual, Buster Keaton destrueix, desfà o escamoteja.

I en un món on el dolor, als ulls de l'espectador que es mou a la vella manera, existeix en si, com signe de les circumstàncies, en un món on l'amor és d'una evidència tal que s'imposa a l'heroïna, Buster Keaton va i ve, espectador d'ell mateix i de la seva companya.

Poden dir i poden fer els seus enemics, que ell reeixirà sempre, ja que en la ignorància de l'odi i de les seves modalitats, Keaton adoptarà sempre una solució diferent de la prevista per ells i sobre la qual especulaven.

De la mateixa manera, d'una puntada de peu barroera aterrarà un atleta.

Home desprevingut, val ell, un a un, tots els homes i sobre cada un d'ells porta avantatge.

Aleshores — puix ens cal acabar — el vent, la pluja, la malaltia, els fenòmens naturals — les multituds (considerades des d'aquest punt de vista) s'hi immiscueixen.

I és per això que un dia, precís, correcte fins a l'instant suprem, de la mateixa manera que les cases s'esmicolen al seu pas, les pedres el persegueixen en el flanc d'una muntanya, com les vaques en tropell el segueixen pels carrers de la ciutat, com les promeses folles acuden a la seva crida, així un jorn, sense adonar-nos-en, sense un mot, sense un plor, Buster Keaton deixarà d'existir.

ANDRÉ CAYATTE

DISCOS

La música que més solia enregistrar-se fins no fa gaire era la música de teatre, no perquè fos la millor, sinó perquè era el que interessava més als aficionats a causa del divo que l'interpretava. Per nosaltres, aquesta gran quantitat de música teatral enregistrada no és convenient pel disc ni per la música teatral. Les obres d'aquesta mena no resisteixen una execució fora de l'escena; s'han concebut per aquesta, i al desplaçar-se perd tot el sabor, si per ella mateixa no suggeriex l'escena, com passa amb la música de Wagner i amb algunes obres del mestre Verdi, l'autor que tant ha sentit el teatre.

Si feu rodar una placa de qualsevol de les escenes del segon acte de l'«Aida», la música us portarà de seguida a l'acció de l'escena. En aquests casos hi pot ajudar molt el treball de l'intèrpret. Sentint a Chaliapine, per exemple, sempre sentireu música teatral.

Alguns discos d'aquest mes ens ajudaran a concretar el que acabem d'exposar. Hi ha un disc que recull dues escenes del «Trovador» cantades pel tenor Pertile, que indiquen que aquella música ha estat escrita exclusivament per lluir-s'hi un divo, i Pertile ho fa en aquest disc sense estalviar veu ni sospirs, donant la impressió d'un melodrama.

Les cases editores sembla que busquin en els seus programes un cert eclecticisme; i aquest mes hem de dir que ho han aconseguit. A això el discòfil s'hi té d'habituar. No és pas un defecte, puix així es pot triar; i a més s'ha de tenir en compte que respon a una necessitat comercial.

Però dintre de la varietat podria haver-hi quelcom més d'ordre. Està bé que es reculli música de Gluck, però ja no està tan bé que s'obligui a escoltar un fragment de Meyerbeer impresionant-lo en l'altra cara del disc. I això passa en els discos impressionats per la contralt Sigri dOnegin. Els dos fragments recollits separadament són bons. Però no és recomanable una audició seguida, tal com s'acostuma a fer amb les dues cares d'un disc. «Che faro sense Euridice» de l'«Orfeo» de Gluck, serà sempre una de les grans àries clàssiques on millor es pot apreciar el bon gust d'una cantant. En la lamentació d'Orfeo s'hi troba l'expressió d'un dolor noble i sincer, sense recórrer a crits ni sospirs de mal gust. L'audició de l'altra cara del disc us farà oblidar moltes crítiques que s'han fet de Meyerber, l'autor que ha escrit més música de Conservatori. L'ària de la seva obra «Il Profeta» produeix molt bon efecte en la formosa veu de contralt de la senyora Onegin, que ha estat molt ben enregistrada en aquest disc, malgrat no ésser molt adaptable a la placa de cera.

Si les cases editores seguissin un ordre, tal com diem, segurament es recollirien en els discos fragments successius de les obres teatrals. Actualment en els discos es mira només d'enregistrar la mateixa veu en dues cares. I encara que vagin apareixent discos d'una mateixa obra es publiquen sense més ordre que interpretar en primer lloc els fragments més coneguts per impressionar després els altres. Així passa en els discos que s'han enregistrat del «Boris», en els quals es busca principalment el lluiment de Chaliapine. I ho aconsegueix a bastament en el fragment enregistrat de l'escena del rellotge, fragment verament realista dels millors de l'obra. El chor de Boiards de l'acte IV que s'enregistra en l'altra cara no prova més que els chors d'òpera pateixen tots del mateix defecte: hi ha poques veus i gastades que desafinen tant com poden.

En altre disc de música teatral és el del duo de «Manon». Música molt coneguda, però que se sent amb gust gràcies a la veu de la senyora Dalla Rizza. I encara resulta més l'altra cara del disc en què la veu de la senyora Dalla Rizza no va acompanyada de la del tenor bastant vulgar que l'acompanya en el duo.

També s'ha enregistrat «Turandot» del mestre Puccini. Sentir una obra de Puccini no ofereix cap novetat. En les dues àries enregistrades per la casa Gramòfon, cantades admirablement per la sopran Lotte Schoene, la semblança amb la «Madame Butterfly» és extraordinària. Segurament hi ajuda el colorit exòtic amb què l'autor ha volgut revestir aquestes obres, encara que la repetició de cadències melòdiques es una cosa molt corrent en les obres de Puccini. — J. G.

Les sessions de cinema MIRADOR

La primera sessió de cinema MIRADOR va constituir un veritable èxit. El Rialto, estava completament ple; i el públic va seguir amb gran interès tot el programa.

Lamentem no poder dedicar més espai a comentar aquesta primera sessió, perquè a causa del Primer de Maig hem avançat la confecció del setmanari.

En el número vinent, a més a més de comentar la sessió passada, publicarem un article d'Henri Chomette sobre el seu film *Cinc minuts de cinema pur* i les noves concepcions cinematogràfiques, i donarem alguns detalls de la pròxima sessió.

Ja ho sabeu...

— que Louise Brooks farà un film amb René Clair?

— que *El procés de Mary Dugan* ha estat transposat al cinema pel seu propi autor? Norma Shearer n'és la protagonista.

— que Corinne Griffith canvia quaranta vegades de vestit en el seu propper film *La dona divina*?

— que Eisenstein anirà a América per fer-hi un film?

— que William S. Hart tornarà al cinema?

— que en un pròxim film, Janet Gaynor fa d'holandesa?

Estrena d'un film de René Clair

Desapercebut de tothom, o quasi de tothom, car no voldríem dogmatitzar, sense la més lleu allusió en la premsa diària, un film de René Clair acaba de passar per alguns cinemes de Barcelona. René Clair, autor d'*Entreacte* i *El poema de la Torre Eiffel* i avui una de les figures més importants del cinema francès. La primera de les pel·lícules és encara inèdita a la península i es considera com una de les manifestacions més originals de la cinematografia francesa. Potser algun dia en les nostres sessions el projectem. L'altre ha estat ja presentat al «Film Club», de Madrid.

L'obra que aquí s'ha estrenat: *La presa del vent*, és un film comercial, és a dir, amb mires a un èxit i per tant té poc a veure amb l'esperit amb què els que citàvem han estat concebuts, ja que aquells no persegueixen sinó una finalitat artística.

La presa del vent comporta un argument de misteri i d'intriga, propi, a desgrat de certs detalls puerils, per apassionar un públic; i ho aconsegueix a bastament. René Clair ha bastit amb aquesta història un film interessant, treballat amb amor i intel·ligència.

El que hem remarcat amb més interès són les imatges fetes des de l'avió, les quals palesen un virtuosisme de la matèria visual que demostra l'emoció que aquestes coses poden adquirir en el cinema i per contrast fan sentir tota la mediocritat de les escenes similars que hem vist en *Ales*. El film comença magníficament amb l'exposició del motiu principal, i aquest motiu, que no és altre que el de l'aviació, dóna a tot el film unitat i interès. Els mateixos procediments són emprats en les escenes finals de la persecució.

Lamentem aquest costum d'anunciar els films prescindint del nom de l'autor, que fa que la mercaderia presentada d'aquesta manera anònima desorienti el públic conscient, que no vol anar al cinema si no és amb garanties.

La presa del vent anunciada amb el nom de René Clair hauria atret l'atenció d'aquest públic cada cop més nombrós a casa nostra.

M. M.

— En els pròxim números, collaboració d'Henri Chomette, Man Ray i A. Martínez Ferry.

Tal com el concebem avui encara, el cinema no és més que un reflex de les altres arts. Ell ja és massa gran per no ésser més que un reflex: cal emancipar-lo d'aquests lligams i donar-li la seva autèntica personalitat.

Germaine DULAC.

VARON DANDY

CREMA D'AFAITAR

Es rápida i li permet sortir ben afaitat cada dia amb comoditat i higiene.

Produeix una agradable sensació després d'afaitar-se.

L'afaitar-se a diari caracteritza al home modern.

PERFUMERIA PARERA
BADALONA

(c) Ministerio de Cultura 2006

DE LES ARTS

Exposició de projectes arquitectònics

ELS ARQUITECTES JOVES

II

L'arquitectura que tenen intenció de practicar els joves arquitectes que exposen a can Dalmau — i que per entendre'ns anomenem Arquitectura nova — presenta dues característiques primordials, de les quals deriven les qualitats més essencials i, també, cal reconèixer, les deficiències més compromeses. Aquestes característiques són: Reacció i Primitivisme.

Aquests dos fenòmens han aparegut diverses vegades en la història de l'art, i en totes les èpoques i latituds; són manifestacions congènites i fatals del fet artístic. Però, el més difícil de trobar, en contemplar el passat panorama artístic, és la simultaneïtat dels dos conceptes esmentats. Podem, per exemple, classificar l'estil Lluís XVI com una *reacció* del fantasisme Lluís XV, però no hi sabem veure cap *primitivisme*.

Aquesta simultaneïtat potser serà, per algú, una de les tantes complicacions de la vida actual, però, ben mirat, és sols qüestió d'un lògica coincidència. Recordem — per aclarir-ho, el procés de la nova arquitectura: Les primeres construccions metàlliques aparegudes en el segle passat escandalitzaren els esteticistes d'aleshores. La torre Eiffel, entre altres, va sofrir el corresponent blasme; però el ferro podia satisfer altres necessitats més utils que la d'un monumental mirador — necessitats cada dia més apremiants que els enginyers continuaren solucionant per mitjà de les *vulgars* construccions metàlliques — per tant, malgrat la crisi de les últimes deixalles romàntiques de l'any trenta, les noves estructures continuaren llur camí. Després vingué el ciment armat, amb grans possibilitats de resoldre la construcció econòmica i ràpida, i com que aquests factors són molt importants en la construcció actual, la nova construcció adopta i procura perfeccionar aquesta estructura.

És natural, doncs, que als començaments d'una nova tècnica correspongui una època de primitivisme. Cal catalogar aquest primitivisme, només, en la part de realització arquitectònica de la nova estructura concrecional, la qual, com totes les altres anteriors solucions constructives, ha de passar per un període de recerques emotives i tècniques; puix, per altra banda, l'arquitectura de ciment armat acompleix d'una manera vital, les condicions i necessitats de l'hora actual i, evidentment, és la plasmació més adequada de les darreres orientacions estètiques, per bé que no siguin les úniques.

Conjuntament amb aquest primitivisme hi ha també una reacció contra l'aplicació gratuita d'ornaments tradicionals. Aquesta reacció és d'ordre intellectual, motivada pels malaurats resultats d'anteriors fantasies, la darrera de les quals fou el *modernisme*. Per a expressar, doncs, una reacció iconoclasta, res millor que una estructura de fisonomia austera.

Davant l'arquitectura nova cal situar-nos amb tot respecte i pensar que, malgrat totes les possibles disbauxes d'un còmode cerebralisme i de les inevitables limitacions d'escola, el panorama arquitectònic pot engrandir-se en profunditat i mostrar-nos noves construccions, la valor de les quals iguali la de les millors èpoques.

I si, encasa, no tenim el Partenon modern, no portem pressa; és més important, ara com ara, acabar amb l'arquitectura escenogràfica, de la qual, en el nostre país, n'hi ha molta i variada.

* * *

Catàleg en mà, comencem a ressenyar l'exposició de projectes arquitectònics admirablement presentats a les Galeries Dalmau.

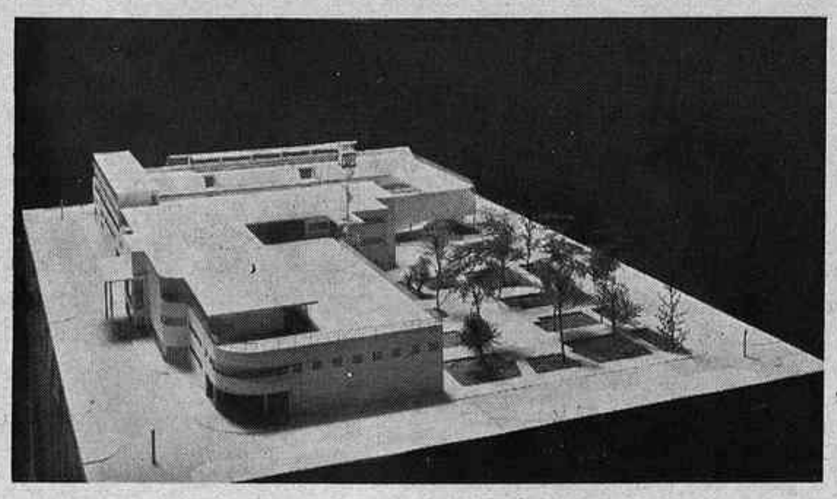

P. ARMENGOU i F. PERALES. — Club d'esports

FÀBRICA DE PERFUMS «MYRURGIA», per *A. Puig - Gairalt*

Els joves arquitectes, en invitar A. Puig-Gairalt, han volgut mostrar un projecte, que actualment es realitza, amb tendències acostades a llur visió.

En l'espai edificat, les diverses necessitats de la fabricació estan admirablement resoltes. L'ordenació de totes les dependències obeeix un pla racional, funció de les successives elaboracions del producte fabricat: des de l'entrada de les primeres matèries a l'última cinta de seda de les etiquetes.

L'exposició arquitectònica és la menys iconoclasta de l'exposició. En la façana del xamfrà, la disposició de les obertures conserva una ponderació emotiva entre els buits i plens, de filiació tradicional.

L'expressió arquitectònica és la menys amb el teoritzador de la construcció nova, l'arquitecte Le Corbusier, precisament, d'aquest projecte i totes les modificacions que proposava anaven, naturalment, dirigides a la supressió de l'auster motlluratge i de la composició intuïtiva del xamfrà. Le Corbusier fou conseqüent amb les disciplines de la seva escola, però — a la meva manera de veure — la façana de la fàbrica «Myrurgia», amb les solucions dibuixades per ell sobre el mateix projecte, resultava inferior.

Entre les coses més reeixides d'aquest projecte, anotaré l'escala principal de la fàbrica i el pati d'entrada de les mercaderies.

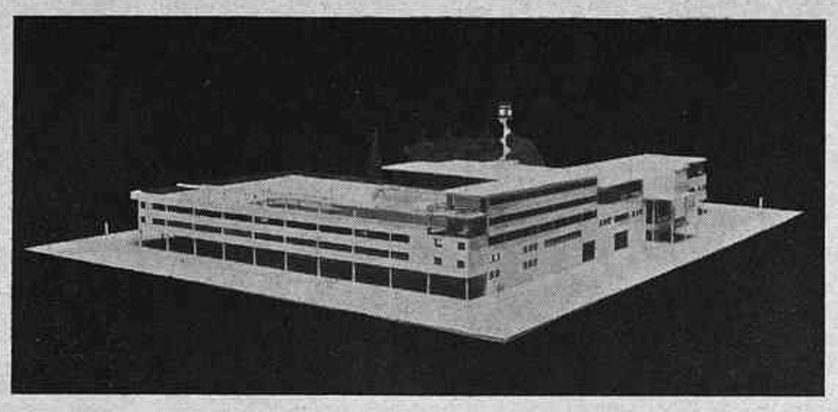

P. ARMENGOU i F. PERALES. — Club d'esports

PLAÇA DE BRAUS, per *R. de Churruca, F. Fàbregas* i *G. Rodríguez Arias*

En aquest projecte, el problema de la visualitat dels espectadors, així com el de la circulació, està molt ben resolt. Les qualitats del ciment armat han estat encertadament aprofitades en la gran volada d'un sostre de les graderies, les quals produirien un aspecte nou difícil d'assolir amb la construcció tradicional. Llàstima, però, de la fisonomia convencional de les torres; ni l'afuament de les façanes ni llurs coronaments responen a l'austeritat de l'interior.

CLÍNICA, per *C. Alzamora* i *E. Pecourt*

Com en tots els projectes exhibits, hi ha una lògica en la distribució de la planta. Però, si en l'arquitectura nova, a més a més de la lògica, ha d'haver-hi la seva sensibilitat (cosa que no en dubto), en aquesta Clínica trobarem petites deficiències. Plàsticament parlant, el pis terminat per l'habitació reservada a quiròfan — acusat per una motllura inferior —, queda deslligat de la planta baixa. La volada d'un pis superior sense suports, és admissible i fins característica en la construcció de ciment armat, però en el cas que comentem, crec innecessària aquesta accidentació.

En l'arquitectura nova — potser més que en les altres — l'accidentació en els cossos de l'edifici ha d'ésser motivada, puix hi ha el perill de transformar-la — com en algunes cases de Mallet - Stevens — en una construcció de xalet sense motllures.

La façana posterior d'aquesta Clínica la considero superior a l'anterior. Els autors d'aquest projecte han demostrat, per altra banda, tenir una personalitat pròpia, prometedora de grans possibilitats.

MÀRIUS GIFREDA

MOBILIARI D'ART
BUSQUETS
Decorador, mestre ebenista i tapisser. Objectes d'art i de fantasia per a obsequis. Sales d'Exposicions de Belles Arts.
Passeig de Gràcia, 36. Telèfon 16285
BARCELONA

PINTURA NETA

Ja fa algun temps que corre entre els nostres crítics i teoritzants, criticistes i teoricastres, un tòpic que, pel que es veu, amb tot i la seva monstruosa poca-solta, frueix de força predicament, avença una mica més cada dia, i té convençuda — no ens podem imaginar per quines vies de discerniment — bona part de la gent que es preocupa de qüestions estètiques. Es tracta de l'inefable i gloriós *coq-à-l'âne* de la pintura neta, asèptica, esterilitzada, desmicrobitzada, i altres qualificatius per l'estil.

No fa gaire, Màrius Gifreda, des d'aquestes mateixes columnes, amb motiu de l'exposició Mompou i dirigint-se a Sebastià Gasch va al·ludir atinadament i amb tota precisió aquest tòpic, assenyalant, només de passada, la seva absurditat i com és fora de lloc i inoportuna la classificació que amb ell es preten d'establir, i marcant l'única accepció en què es pot emprar el qualificatiu de net en parlar de pintura. Per tant, totes les nostres consideracions no cal dir que no tenen res a veure amb el criteri de Gifreda respecte a la "pintura neta", i si amb l'ús que n'han fet i en fan els heroics avanguardistes, que és el que domina.

Es cosa sobre la qual creiem que val la pena d'insistir per tal de procurar que l'inflament retoricista i l'afany de dir coses ben espaterradores per defensar coses més espaterradores encara, que ha envaït la nostra crítica d'art — tan joveneta encara! —, s'aturi una mica i no puguin tenir cabuda en ella conceptes tan estrambòtics — oh, profunditat de la petulància! — i tan insubstancials.

¿Será molt demanar una mica de sentit comú i com que les paraules vulguin expressar alguna cosa que correspongui a les idees de les quals són representació, ¿Será molt demanar que hom no involucri d'una manera tan descarada aquelles coses que tenen una valor comuna per a les persones normals?

Pintura neta. ¿Qué deuen voler dir els modernissims esteticistes amb aquesta denominació? Sembla que amb aquest mot hom preten definir alguna cosa de gran puresa, d'una valor exquisida. Però, en veritat, és alguna cosa que surt de la nostra comprensió. Una cosa que ens sembla que s'acosta molt i molt a la xocolata que anunciava aquell digne de fama adroguer de la Barcelona vella: "Res de cacau, res de sucre, res de canyella: Xocolata pura".

I, efectivament, amb les predicacions que ens n'han fet els seus defensors i les obres que hom ens ha mostrat sota tal nom, hem constatat — pobres insensibles! — que és una cosa que està tan lluny de la pintura, neta o bruta, infectada o asèptica; de la pintura, senzillament, com ho hauria estat de la xocolata allò que hom hagués produït seguint la recepta de l'anunci d'aquell bon adroguer.

La netedat, la desmicrobització, etc., d'aquesta pretesa pintura — i amb això sí que estaríem completament d'acord amb els seus enfutismats panegiristes —, sembla que és precisament l'absència completa i absoluta de totes aquelles condicions i qualitats que fan que una obra plàstica de dues dimensions sigui pintura i no qualsevol altra cosa. La "pintura neta" seria — segons es veu — la pintura *despicturitzada* — perdoneu la paraula —, és a dir: un contrasentit, una tarambanada o una niciesa.

Si no fos que ja sabem que no en treuríem res, gosaríem proposar que hom s'estalviés d'usar noms que tenen un sentit i una significació, per denominar coses que no tenen res a veure amb tal sentit ni amb tal significació; que hom cerqués un nom nou, ben nou, ben sonor i ben significatiu, per aquesta cosa tan pura que, ara per ara, encara no en té. I si no pot ésser, si de la pintura que no és tal hom n'ha de dir pintura i amb l'afegitó de neta a sobre, nosaltres ens quedarem ben resignats amb l'altra, amb la que nosaltres creiem que és pintura, amb tots els qualificatius més infecciosos que hom vulgui penjar-li.

I posats a triar, regalarem a qui li plagui tota la pintura genial, suprasensible i exquisida, neta, pura i esterrejada, però que no té res de comú amb l'art a què vol pertànyer, totes les valors del qual, essencials i accidentals, en són ben lluny, i en la qual no hi ha res absolutament que pugui interessar-nos, i ens quedarem amb tota la brutícia i tota la podridura de l'altra, la que porta al damunt tots els microbis que hi posen la intelligencia, el sentiment i la humanitat de l'artista.

JOAN CORTES I VIDAL

El mirall d'en Gris

Ara que la bona pintura cubista dels primers temps ja comença a tenir aquell punt de ranci, potser serà avinent que us transcrigui una anècdota de la primera època del cubisme.

Ja recordareu que la primera exhibició pública d'aquest famós cubisme, fou aquella també famosa exposició inaugurada a les deu de la nit en un local de la no menys famosa *rue La Boëtie*. Doncs bé, entre els assistens a l'acte inaugural d'aquesta exposició històrica hi havia En Pere Inglada.

Inglada contemplava una tela d'En Gris, en la qual hi havia, entre altres coses pintades, una etiqueta de paper autèntica enganxada en una ampolla i un tros de mirall veritable. I, naturalment, va demanar-li a En Gris el motiu d'aquestes aplicacions:

— Veuràs! — va contestar-li el pintor-teoritzador — representar una etiqueta d'ampolla, no té cap importància i per això n'enganxo un retall autèntic. A més a més, jo tenia necessitat que en aquesta tela hi hagués un mirall. Si hagués pintat un mirall, hauria, també, de pintar el que reflecteix, per tant no pintaria un mirall.

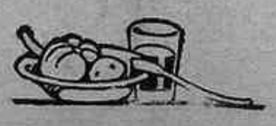

Com més novelles llegeixo més m'adono que estic destinada a ser una dona incompresa.

(The Humorist.)

— Una cullerada després de menjar. Entès?

— Sí, però qui em proporcionarà el menjar?

(Le Rire.)

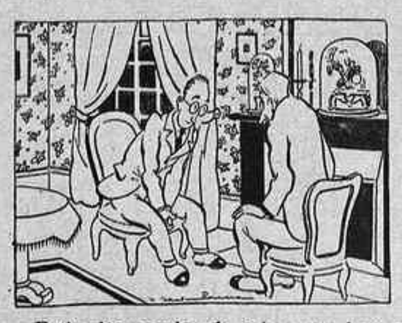

— Estic desconsolat de saber que heu enterrat el vostre oncle!

— Què podíem fer-hi... si era mort!

(Le Rire.)

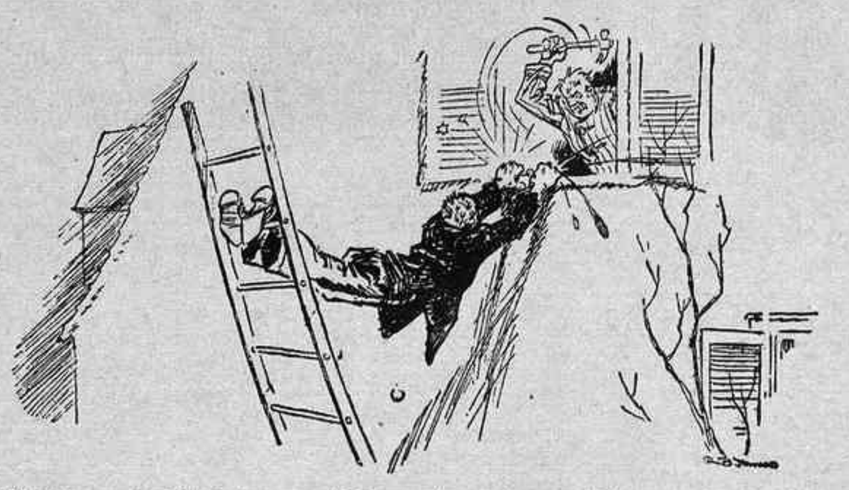

El lladre. — Auxili! Quina pega! No es troba mai un policia quan fa més falta!

(Judge.)

— No riguis així, dona, que em penso que és un drama...

(Le Rire.)

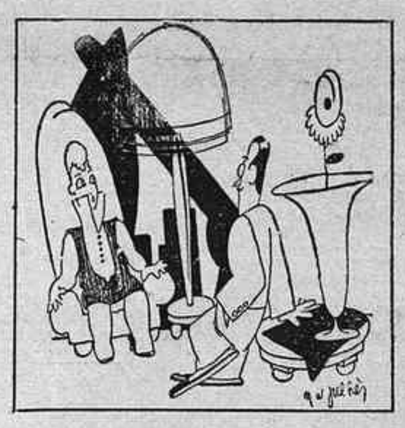

— I corrent a unes velocitats tan grans, què passaria si perdéssiu una roda?

— Oh! en portem sempre una de recanvi.

(Ric et Rac.)

Feu fer els vostres gravats en la
UNIÓ DE FOTOGRAVADORS
CORTS, 481 : Telèfon 33421

VIATGES MARSANS, S. A.
Rambla Canaletes, 2 i 4 - BARCELONA
Bitllets de Ferrocarrils Nacionals i Estrangers
Passatges marítims i aèris - Viatges a "Forfait"
Excursions acompanyades - Peregrinacions, etc.
Informes
i Pressupostos gratis

AGUSTÍ ALTABA
MOBLES PER OFICINES
29, TALLERS, 29 Telèfon 17445

(c) Ministerio de Cultura 2006

STUDEBAKER

STEVENSON, ROMAGOSA I C.ª — València, 295

Afaiti's higiènicament
Afaiti's de pressa
Afaiti's bé

Com?

Usant la PASTA NIX

S'afaitarà ràpidament, agradablement, perfectament.

No li quedarà la cara irritada, no hi sentirà cremor o irritació després d'afaitar-se.

Eliminarà el sabó, la brotxa, els potets i tots els altres objectes tan exposats a cultivar microbis.

Demani-ho en perfumeries, drogueries, etc., al preu de 2'50 pessetes tub.

AIGUA DE ROCALLAURA

La deu més rica del món

Si vosté pateix d'**Albuminúria, Litiàsis úrica (mal de pedra), Bronquitis parenquimatoses, Nefritis crònica,** es curarà radicalment amb

AIGUA DE ROCALLAURA

S'expèn amb ampolles de litre i de mig litre i en garrafons de vuit litres

Distribuidors generals

FORTUNY, S. A.

CARRER HOSPITAL, 32, ✓ SALMERÓN, 133

Societat Espanyola de Carburs Metàl·lics

Correus: Apartat 190 — Mallorca, 234 — Telèfon 73013
Teleg.: "CARBUROS" — BARCELONA

CARBUR DE CALCI, Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcubion (Corunya) :: OXIGEN 99 % DE PURESA, Fàbriques a Barcelona i València :: ACETILÈN DISOLT, Fàbriques a Barcelona, Madrid i València :: FERRO MANGANESI i FERRO-SILICI :: SOCARRIMAT i SECAT de fils i pesses seda, cotó i altres teixits :: CALEFACCIÓ INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica :: GENERADORS, BUFADORS, MANÒMETRES i materials d'aportació per la SOLDADURA AUTÒGENA

Pressupostos, estudis, consultes i assaigs, gratis

MOBILIARI EN GENERAL

ESPECIALITAT EN EL DE DESPATX

Instal·lacions completes d'Establiments, Despatxos i Habitacions

PRESSUPOSTOS I PROJECTES A SOL·LICITUD

Exposició i venda

Corts Catalanes, 532. Telèfon 34342

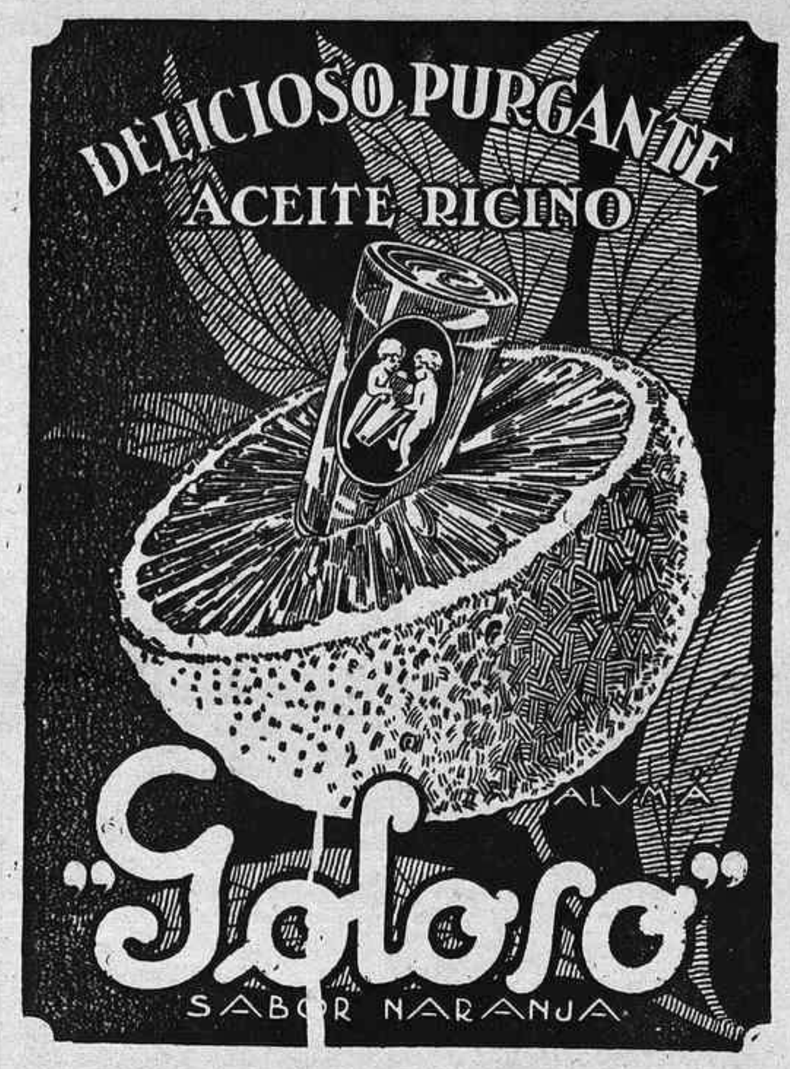

Altes, baixes i traspassos de contribució

Totes les diligències i conflictes amb Hisenda Diputació i Ajuntaments

AFISA

Director

CARLES OSSORIO

Laietana, 18, pral., B

"BABY-LAX"

El millor Laxant-Purgant

"ORTOPEDIA MODERNA"

Fill de B. CARCASONA

Taller i despatx: ESCUDELLERS BLANCS, 8. - Telèfon 10916

Braguers Reguladors
per a retenció absouta de la trencadura.—Faixes de totes menes
Faixa-cotilla abdominal.—Models moderns

Cotilles Ortopèdiques
per a guarir o corregir les desviocions de l'esquena

Més de cinquanta anys de pràctica són la millor garantia

EXPOSICIÓ INTERNACIONAL DE BARCELONA

AVÍS

★ Amb el fi de facilitar amb la deguda anticipació als senyors expositors els seus passes permanents per a l'Exposició, se'ls prega que passin per les oficines del carrer de Lleida, n.º 2, on se'ls facilitarà l'imprès corresponent a aquest objecte.

Barcelona, 21 d'abril de 1929.

LA DIRECCIÓ

IMP. LA NEOTIPIA
RBLA CATALUNYA, 116 - BARCELONA

(c) Ministerio de Cultura 2006